ХУРЬГАДАА ҺАЙНААР ТҮЛЖҮҮЛЭЭ

...ажахыгаа ашаг ехэтэйгээр ...гэһэн КПСС-эй ЦК-гай ...Пленумэй түүхэтэ тогтоо-...ллуулжа байха үедөө Буряад ...хонишодой урда тон харюу-...тай, хүндэтэй зорилгонууд та-...най: ойрын хэдэн жэлэй тур-...хонидойнгоо тоо толгой 2,5 ...хүргэхэ, үүлтэрыень эрид ...улха, хонин бүриһөө 3,5—...килограмм ноһо абадаг болохо, ...тургэн зуура түлжүүлжэ, ...һаратайдань 35—40 кило-...хүргэжэ, үнэ багатай хони-...ехээр абаха. Иимэ зорилго ...болгожо үнгэрһэн КПСС-эй ...III Пленум табиһан байха

...манай республикада хо-...үйлэдбэрилхэдэ угаа зохисотой. ...мүнөө болотор ажахым-...гол һалбари үшөөл ашаг ол-...тайгаар эрхилэгдэнэ. Илан-...бүри хурьгад олоор гар-...гардана. Тэдэнние һайса тэ-...эрэ хурьгадые түрэһэн жэл-...болгожо, гүрэндэ тушаа-...мууса табигданхай. Олохон ...совхозуудай хүтэлбэрилэг-...гэжэлтэд урдынхяараа эрье ...олоор бариха гэжэ оролдо-...тэдгээр эрье хонидые бари-...экономическа талаараа ямар ...гэжэ бодомжолдоггүй. ...хонишодой жэшээ дээрэһээ ...эрэ хурьгадые һайнаар ха-...ад, эдеэлүүлээд, зунай зүл-...дээрэ оролдосотойгоор ...байбал, тэдэнние намар ...35—40 килограммда хүр-...болохо юм. Хэжэнгын совхозой ...хонишон, СССР-эй Верховно ...депутат Цэнгэ Буянтуевай ...хид эдэ жэлнүүдтэ үбэлэй ...эрэ хурьгадаа намартаа 38—...килограммда хүргэжэ, гүрэндэ ...занишалтай. Энэ ушарта ...үнэ багатай мяхан абтана

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй эрилтын ёһоор энэ жэлдэ олохон ажахынууд хурьгадаа түргэн зуура түлжүүлжэ, намартаа гүрэндэ тушааха зорилго табинхай. Кабанскын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд бүхы эрэ хурьгадаа энэ аргаар түлжүүлхэ хүсэлтэй. Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Эрдэм» совхозойхид 3 мянгаад эрэ хурьгадаа намартаа гүрэндэ худалдахаар хараална.

Мүнөө үбэлэй түл абалган дүүрэнтэжэ байна. Республикын колхоз, совхозуудта 554 мянган хурьгад абтанхай. Хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлхэ социалис мүрысөө үүсхэһэн Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишод һүүлэй мэдээгээр зуун хонин бүриһөө наяад хурьга абаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлнэ. Энэ колхозой суута хонишон Шалсама Цыреминаева зуун хонин бүридэ 90 гаран хурьгатай болонхой.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Эрдэм» совхозой хонишод ажахын тоосоо нэбтэрүүлжэ, түл түрэсэеэ һайнаар абажа байна. Солото хонишон, Социалис Ажалай Герой Балдама Доржиевагай, Баяр Доржиевай бригаданууд хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлхэ гэһэн зорилгоёо бэелүүлжэ байнхай.

Хурьгадаа һайнаар харууһалжа, гарза хоролтогүйгөөр томо болгожо байһан хонишодой бригаданууд үйлэдбэриин управлени бүхэндэ олон. Энэ жэлдэ олохон колхоз, совхозуудай хонишод хурьгадта хэмэл һү, хотын шүүһэ уулгажа, гидропонно аргаар ургуулһан ногоо эдюулжэ, минеральна зүйлнүүдһээ буридэһэн брикедүүдые үгэжэ, ехэ амжалта туйлана.

Тиигэбэшье хурьгадые түлжүүлгэдэ дутагдалнууд яһала үзэгдэнэ. Олон газарта хурьгашадаар дүршэл, шадабари багатай, ажалда хайша хэрэгээр хандадаг хүнүүд табигдажа, түл түрэсэеэ муугаар харууһалһанай, эдеэлүүлһэнэй ушарһаа олоор үхүүлнэ. Илангаяа Хяагтын, Зэдын, Хориин үйлэдбэриин управлениинуудтэ хурьгад олоор гарзада ороно. Жэшээнь, Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта бүхы абтаһан хурьгадайнь 8,3 процент гэхэ гү, али аяар 8 мянга гаран хурьган үхөөд байна. Илангаяа XX партсъездын нэрэмжэтэ, «Дружба» колхозуудта, Пограничнэ совхоздо хурьгад олоор гарзална.

Хяагтын үйлэдбэриин управлениидэ яахадаа иимэ байдал тохёолдооб гэхэдэ, зунай хүхэ ногоон дээрэ эхэ хонидоо һайнаар хүшэ абхуулжа шадаагүй, намартаа таряанай узуурта таргалуулжа бираагүй, удаань үбэлэй эхеэр хонидой хээли ехэтэй боложо байхадань һайнаар эдеэлүүлээгүй байна ха юм. Ушар иимэһээ эхэ хонидынь ехээр туража, хурьгадаа садхааха һүгүйгөөр туражэ байгаа бшуу. Тиин колхоз, совхозуудай, үйлэдбэриин управлениин хүтэлбэрилэгшэд иимэ байдалые хаража байбашье, саг соонь зохихо хэмжээ абаагүй байһаниинь гэмшэлтэй. Искусственна һү бэлдэжэ хурьгадта уулгаха, биомицин, хотын шүүһэ гэхэ мэтые хэрэглэхэ тушаа яаралтай хэмжээ абажа шадаагүй байшоо.

Иимэ һаһаа амар, нобшо ноозогой байдалые тэсэхын аргагүй. Мүнөө хурьгадые түлжүүлгэдэ эгээн харюусалгатай саг ерэбэ. Урда жэлнүүдэй байдалһаа харахада эгээл энээхэн үедэ, эхэ хонидой отараһаа хурьгашадай ябажа, хүнүүдэй үсөөн үлэхэ, үбһэ тэжээлэй хожордохо сагта хурьгад олоор гарзалдаг гээшэ. Эдэ бүгэдые анхаралдаа абажа, үйлэдбэриин управлениинүүдэй, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд эхэ хонидой отарануудые онсо хиналтадаа абажа, тэндэ нэгэшье хурьга гарзада оруулхагүйгөөр хэмжээ абаха уялгатай.

Түл түрэсэеэ гарзада оруулхагүй арга боломжонууд энэ жэлдэ хаа хаанагүй гүйсэд бии. Илангаяа хэмэл һүн ехэ ашатай байна. Хэмэл һү ууһан хурьгад түргөөр түлжэхэһээ гадна, гэдэһэнэй элдэб үбшэндэ дайрадахагүй байха юм. Тиимэһээ хаа хаанагүй, нэн түрүүн тамир һулатай хонидһоо түрэһэн хурьгадые хэмэл һүөөр тэжээхэ шухала. Мүн гидропонно аргаар ногоо ургуулжа, хурьгадта үгэхэдэ ашатай туһатай байһаниинь элитэ.

Хонишод, хурьгашадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, хурьгадаа һайнаар түлжүүлжэ байһан малшадые али болохоор урмашуулха хэрэгтэй. Мүн тэдэнэрэй эрилтэнүүдтэ анхаралтайгаар хандажа, ажалдаа шэнэ, түрүү аргануудые нэбтэрүүлхэдэнь партийна организацинууд заабол туһалха зэргэтэй.

Нухэд хонишод! Хурьгадаа гарза хоролтодо оруулангүй, тобир һайнаар түлжүүлжэ, хонин һүрэгөө олошоруулхын, үнэ багатай хониной мяха ехээр абахын түлөө тэмсэе. Энэмнай партиин ЦК-гай февралиин Пленумэй тогтоолые бэелүүлхэ хэрэгтэ танай хубита болохо бшуу.

—Шамбайхан лэ боложо байгаа байна,—гэжэ хонишон Цыдендоржо эртынгээ хурьга үргэжэ үзэөд, баяртайгаар мэдүүлбэ.

Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын ахалагша хонишон, коммунист Цыдендоржо Гимниндармаевай отарынхид энэ жэлдэ 100 хонин бүриһөө 105 хурьга абажа, социалис уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлбэ.

Хурьгадай 4 һаратай болотор тус бүриинь дунда зэргээр 22 килограммһаа доошо бэшэ болгохоор энэ отарын хонишод зориг-жонхой.

А. НАГАСЛАЕВАЙ фото.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Совэдэй, Министрнүүдэй Совэдэй орган

№73 (10441) | 1964 оной мартын 26, четверг | Сэн 2 мүнгэн

КВАРТАЛАЙ ДҮҮРЭТЭР 5 ҮДЭР ҮЛЭБЭ

Гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэе

БАЙРА, ХАРУУҺАНАЙ МУУҺАА

Тугалай байра тээшэ ошожо, сагаан сэн болошоһон үүдыень арай шамай нээгээд, досоонь оробобди. Урдаһаамнай һолоомоной ужэнгир шэбхэ шэбтэриин үнэр хүнэй байшагүйгөөр анхилба. Сонхынь рама абтаатай. Тээ саанахана һургуулиин хэдэн үхибүүд (туһалхаяа ерээ юм хаш) метр шахуу зузаан болошоһон шэбхэ, һолоомо түмэр асаар онгилон, сонхоор газаашань шэдэнэ.

Байрын нүгөө таһалга руу ороходо, тэндэнь гурба-дүрбэн хаамаг соо һая гараһан тугалнууд үүгэнэлдэн байна. Нэгэ хаамаг соонь үхэшэһэн тугал хэбтэнэ, үшөө нэгэниинь баһал бүри муутай юумэ хүл дээрээ тогтожо ядан шэшэрнэ. Эндэнь шиигтэй, хүйтэн. Юрэдөө нарай тугалые элүүр һайнаар тэнжээхэ байра гэжэ хэлэмээр бэшэ.

— Яагаа ядаруу байдалда орошоһон зон гээшэбта, ямар шалтагаанһаа боложо тугалнуудтнай үхэнэ гээшэб,—гэжэ һаалиин фермые даагша нүхэр Малыревһаа асуубабди. Тэрэмнай бэеэ сагааруулхые оролдон, олон табан юумэ дурдаба.

— Тугалшадые оложо ядаад байнабди. Үгайдхадаа һү халааха түлеэ үгы болошообди, отделениин хүтэлбэрилэгшэдтэ энээн тухай хэды дахин хэлэгдээ гээшэ,—гэнэ.

Тээд ганса түлеэнэй үгыһөө, тугалшанай үгыһөө иимэ ушар тус фермэдэ тохёолдоо бэшэл. Хүн зоноор олон Ехэ-Худэри тосхондо тугалшанаар ажаллаха, түлеэ асарха хүн олдоогүй гэжэ хэлэхэдэ үнэншэмөөр бэшэ.

Эндэхи һаалишадай, малшадай дунда ажалай журам угаа һула. Энээнние элирүүлэн харуулхын тула иимэ нэгэ баримта дурдая. һаяшаг нэгэ хоног соо табан үнеэн түрэһэн байна. Эндэ ажаллажа байһан һаалишад тугалнуудаа байра соонь асаржа орхиһон юм. Үглөөдэр эхын ураг асаржа үгэхые хүлеэжэ, ядаад, тугалшадай ошон гэһээ, һаалишад һүеэ нэгэ хүнэгтэ бултыень һаажархиһан байба. Тиигээд нарай тугалнуудынь эхынгээ ураг эдеэгүйһөө шэшээ, хоёрынь тэрэ үдэртөө үхэшөө.

Иимэ ушар энэ фермэдэ ходо үзэгдэдэг. Иимэ байдалһаа боложо, жэлэй эхинһээ хойшо аяар 16 тугал гарзалһан байна.

Мүн һү һаали абалгын талаар даншье бирагүй. Январь, февраль һарануудта үнеэн бүриһөө дунда зэргээр оройдоол 130 килограмм һүн һаагдаа. Харин тиихэдэ һаалишан Лукерья Воробьева гансахан февраль һара соо үнеэн бүриһөө 190 килограмм һү һааһан байха юм. Хэрбээ эндэхи һаалишад бултадаа нүхэр Воробьева шэнги һайнаар, үнэн зүрхэнһөө ажаллабал, эндэ хэды ехэ сагаан эдеэ абтаха һэм?

Гэхэ зуура, һаамхай үнеэдынь бултадаа шахуу нэгэ ехэ хашаа соо эдеэлүүлэгдэнэ, тэндэнь силос хэжэ үгэхэ нэгэл кормушка бии. Тиимэһээ ехэнхи силосынь газарта адхагдажа үгтэнэ. Бутаршаһан силосой ехэнхи хубинь малай хүлөөр гэшхэгдэжэ миин хаягдана.

Тэд зуу холо гаран үнеэд нэгэ хашаа соо эдеэлхэдээ юун һайн байхаб даа. Бэе бэеэ мүргөөд, иишэ тиишээ гүйлдөөд, зариманиинь хүсэд һайнаар эдеэлжэ шаданагүй.

Отделениие эрхилэгшэ А. В. Вавилкин «фермэ дээрэмнай даншье олон үнеэд сугларшанхай. Тиимэһээ хашаа хорёонь сэбэрлэгдэжэ, үбһэ тэжээл асарагдажа үрдигдэнэгүй. Малшадшье даб гэжэ олдоногүй. Тиимэһээ энээние хоёр хубаагаа һаа таарамжатай гэжэ һанагдана»,—гээд хөөрэхэ юм. Тэд нэгэн доро байлгаха гү, али хоёр хубааха гү гэжэ дэмы ярилдаад, үхэр малай гарзалхыень болюулха, һү һаали дээшэлүүлхын тула эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулдаггүйнь гайхалтай.

Ц. Бабушеев.

Хяагта «Дружба» колхоз.

УПРАВЛЕНИ ДОТОРОО ТҮРҮҮЛБЭ

Һү ехээр һааха, гүрэндэ худаллаха социалис мүрысөөн улам хүсэтэйгөөр эршэдэнэ. Яруунын совхоз (совхозой директор Б. Ангархаев, парткомой секретарь С. Козлов) управлени дотороо эгээн түрүүлэн гүрэндэ һү тушааха 1-дэхи кварталай түсэб болзорһоо урид дүүргэбэ.

Мартын 20-ной мэдээгээр энэ совхозой малшад гүрэндөө 3220 центнер һү тушаажа, түсэбөө 180 центнерээр үлүүлбэ. Кварталай дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 700 центнер һү тушаахаар.

Тэрэшэлэн энэ совхоз гүрэндэ мяха худалдаха кварталай түсэб хоёр дабхарлан дүүргээ.

Гүрэндэ һү тушаалгаар совхозой 1-дэхи, 2-дохи, 4-дэхи фермэнүүд шалгаржа ябана. Һаалишад Мария Егнинова, Галина Мункуева, Бальжинима Цынгуева гэгшэд үнеэн бүриһөө 350—500 литр һү һаагаад байна.

Е. Золтоев.

«БУРЯАД ҮНЭНДЭ» БЭШЭЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

«Өөһэдынгөөл хүсэндэ найдаха хэрэгтэй» гэһэн бэшэг 1964 оной февралиин 15-да «Буряад үнэн» газетэдэ толилогдоо һэн. Баргажанай үйлэдбэриин управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парткомой суглаан дээрэ энэ бэшэг зүбшэн хэлсэгдээ. Колхозой ажахын гээгдэлдэ ороһониинь бэшэг соо зүбөөр, бодото баримтатайгаар тодорхойлогдоһон байба.

Колхозой правлени, партийна эхин организаци, ажахыгаа гээгдэлһээнь гаргаха түсэб табяад, һү һаали дээшэлүүлхын, искусственна аргаар үнеэдые үрэжүүлгэ һайжаруулхын, малаа гарза хоролтодо оруулхагүйн тула зохихо хэмжээнүүдые абажа байна гэжэ колхозой парткомой секретарь Х. Бадмаев редакцида мэдээсэбэ.

Оролдосотой тугалшан

...ХАР-ШЭБЭР. Мал-...тар Цыбанов хэр ...гадаг аабгээд асуу-...й: «Дүршэлтэйл ...а, тэрэнэй хара-...туража зүдэр-...шар байдаггүй. ...ходо магтуул-...даг» гэжэ фер-...даагша Дондок Жамсаранов хөөрэнэ.

Мүнөө тэрэ 30 тугал харууһалдаг. Тэдэндээ искусственна аргаар бэлдэһэн һү уулгадаг, ногоон зандаа хатаагдаһан хүсы үбһэ эдюулдэг юм. Һайнаар эдеэлүүлһэнэй ашаар тугалнуудайнгаа тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ мянган грамм хүрэтэр нэмээнэ. «Эрдэм» совхозой эндэхи бусадшье тугалшад—Цыденсу Жигмитова, Басан Цыренгармаева гэгшэд магтаалтайгаар ажаллана.

Ц. Бадлуев.

...үсэбһөө гадуур 4800 тонно

...долоон жэлэй зургаадахи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэ-...хээ мүрысэжэ байһан Галуута нуурай шахтёрнууд эдэ үдэрнүүдтэ ...амжалта туйлаба. $^2/_5$ шахтын нүүрһэ малтагшад мартын 24-дэ ...байнгаа түсэбые дүүргэһэн тухайгаа элидхэбэ. Энэ амжалтань ...эдэй ехэ омогорхол болоно. Кварталай үшөө дүүрээгүй байхада, ...4 мянга 800 тонно шулуу нүүрһэ түсэбһөө гадуур малтан гар-...

...шахтоуправлениин коллективэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ А. И. ...ичевэй даадаг нэгэдэхи участок шалгаржа ябана. Комбайнай ма-...В. И. Темников, бригадир А. Ф. Княжев, шулуу нүүрһэ малтагша ...Баканов бүтээсэ ехэтэй ажалай һайн жэшээ харуулна. ...нүүрһэ малтагшад ажалайнгаа эршэ шангадхажа байһаар.

В. Горлов, рабкорнуудай постын гэшүүн.

САЯАНАЙ ХОРМОЙҺОО ВИТИМ МҮРЭН ХҮРЭТЭР

...ГАДЫН СОВХОЗДО

ХИМИ ШУДАЛНА

...КПСС-эй ЦК-гай декабриин ...нумэй табиһан эрилтые бэе-...лхэ, хими шудалха хэрэгтэ ...анхарал табигдана. Арга-...11 жэлэй һургуулиин баг-...Л. Дамдиновагай үүсхэ-...агрохимиин кружок эмхид-...совхозой 1-дэхи, 2-дохи ...лнүүдэй олон механиза-...тракторно-таряан ажалай ...рнууд ехэ анхаралтай-...химиин эрдэм шудалжа бай-...

ХОНИН ҺҮРЭГ ҮДЭНЭ

...Дулма Жигжитова—совхо-...ай эгээ бэрхэ хонишодой ...Энэ нүхэр 1-дэхи отделе-...хүдэлдэг. Мүнөө тэрэнэй ...алдаг эхэ хонид түлэг ...түрэжэ байһан үетэй ...хониноо 420 хурьган аб-...нэгэшье толгой гарза-...й байха юм. Үшөө 200 ша-...хонид түрэхөөр хүлеэгдэнэ. ...64 ондо харууһалжа байһан ...һоо 17 центнер нооһо хай-...а, ехэ хонин бүриһөө хурь-...абабди» гэжэ нүхэр Жигжи-...мэдүүлнэ.

ЭД ХЭРЭГЛЭГШЭДЭЙ СУГЛААН

...лэ һая Хара модоной сов-...кооопой правлени пайщи-...айнгаа үмэнэ 1963 ондо ...ажал хүдэлмэри тухай ...бэ. Мүн энэ суглаан дээрэ ...наймаашан нүхэд Цыбико-...Абогинова гэгшэд эд бараа ...алгаар түйлаһан дүй дүр-...тухайдаа суглаанда хабаа-...лта хөөрэжэ үгэбэ. Холын ...отаранууд дээгүүр ажал-...малшадые эд бараагаар ...хангажа байха эрилтэ ...управлениин үмэнэ табигдаба.

Н. Кузьмин,

хүдөө бэшэгшэ.

Баргажан.

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ ҺУРГУУЛИ

ШЭНЭ ЮУМЭ ҮҮСХЭГШЭДЭЙ ДҮЙ ДҮРШЭЛЫЕ ҮЙЛЭДБЭРИДЭ НЭБТЭРҮҮЛХЭ

Түрүү ажахын дэргэдэ байгуулагдаһан колхозуудай түрүүлэгшэнэрэй һургуулиин хүдэлмэри тухай В. М. КАВУН хөөрэнэ

> **Түрүүлэгшэнэр, агрономууд, бригадирнууд хэдэн һарын турша соо эрхим ажахынуудта ошожо, хүдэлмэрилхэ, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдһөө һургаал абаха ёһотой, тиихэдээ үнэхөөрөөл ехэ юумэ ойлгожо гараха байна.**
>
> **Н. С. ХРУЩЕВ.**

1961 оной намар орой болоһон хойно партиин Винницкэ обкомһоо намда иигэжэ хонходоһыень һананаб:

—Танай артельдэ колхозой түрүүлэгшэнэрэй нэгэ жэлэй областной һургуули байгуулаа һаамнай та ямараар хандаха байнабта?

Колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болохо хүнүүдэй һуралсал эмхидхэхэ гээшэ бэрхэтэйхэн аад, зүгөөр шухала хэрэг гэжэ бидэнэр ойлгодог байгаабди. Һургуули байгуулгые колхоздо хэншье буруушаагаагүй һэн. Зохид һайнаар тухеэрэгдэһэн хамтын байра, һуралсалай классуудые түргэнөөр оложо үгөөбди, һургуули хоёр һара болоод байхада хүдэлмэреэ эхилээ һэн.

Колхозой түрүүлэгшын олон янзын, бэрхэтэй уялга дүүргэхэтэеэ хамта энэ һургуулиин директорэй гайтайхан уялгые даалсадаг болоһон байгааб.

Һургуулида һураха хүнүүдые нариинаар шэлэн олодог байгаабди, һурагшадай кандидатуранууд колхозуудта хамтын суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэдэг байгаа. Тэдэнние бултыень партиин обкомдо дуудажа хөөрэлдөөд, бюрогой заседани дээрэ батладаг байгаа. Түрүүн арбан табан хүн һурагшадаар абтаһан байгаа. Хожомынь һурагшадай тоогоор дашууржа болохогүй гэжэ бидэнэр этигэһэн байгаабди. Тэдэнэй олон байхада һурагша бүхэндэ анхарал хандуулхань, тэдэнние бригадирай, фермые даагшын туһалагшаар, колхозой штатнабэшэ түрүүлэгшээр (һуралсалайнгаа үедэ һурагша бүхэн эдэ бүхы тушаалнуудые даажа гараха уялгатай байһан юм) хэрэглэхэнь бэрхэтэй болодог. Тиимэһээ хоёрдохи жэлдэнь һургуулида юһэн хүниие абаа һэмди. Мүнөө гурбадахи жэлдэнь 8 хүн абтаа.

Түрүүшын хэшээл болобо. Курсантнуудтай танилсабаб. Арбан табан хүнэй юһэниинь манайда ерэхынгээ урда тээ бригадирнууд болон фермэнүүдые даагшанараар хүдэлһэн, хоёрһоо зургаан жэл хүрэтэр стажтай хүнүүд байгаа. Табан хүниинь хоёрһоо арбан жэл хүрэтэр агрономууд болон зоотехнигүүдээр ажаллаһан хүнүүд байгаа. Нэгэ хүниинь механик һэн. Һурагшадай арбан хоёрынь коммунист, нэгэниинь комсомолец байһан юм. Тобшоор хэлэхэдэ, тэдэнэр дүршэлтэй, юумэ ойлгохо, хүдөө ажахые тус бүридөө яһала мэдэхэ хүнүүд байгаа.

Тэдэнэй эгээн залуунь 25, эгээн ахань 35 наһатай һэн. Түрүүлэгшэ байхада эгээн лэ тааруу наһан болоно гэжэ шоглон дуугарангүй байжа шадахагүй байгааб.

—Тээд!—һурагшадай нэгэниинь шалгалта барижа шадаагүй һэн.

Энэ дуугаа шангадхан хэлэһэн юрын үгэ ехэ удхатай гэжэ намда һанагдаха байгаа. Зарим хүнүүдэй һанаһагай ёһоор колхозой хүтэлбэрилэгшэд заатагүй наһатайшаг, томоотой, үһэниинь бууралтан алдаһан, тарганшаг, бүдүүн хоолойтой, «хүтэлбэриин шадабари» гэдэгые шудалһан хүн байха зэргэтэй. Магад иимэ буруу һанамжаһаа болоо гү, зарим үйлэдбэриин управлениинүүд, парткомууд ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдөөр залуу мэргэжэлтэдые үсөөнөөр дэбжүүлдэг байна.

Район соохи эгээн лэ гээгдэнги колхозые хорин таба наһатайдаа толгойлжо ороһон тухайгаа иигэжэ хоолойгоо шангадхан хэлэһэнэйнгээ һүүлээр хөөрэжэ үгэхэ ушартай болоо һэм. Гурба-дүрбэн жэлэй турша соо оролдосотой, шангаар хүдэлөөд байхадаа парторганизациин туһаламжаар, бүхы колхознигуудай оролдолгоор энэ ажахые өөдэлүүлжэ шадаһан байгааб.

Һурагшадтаяа ехэ анхаралтайгаар танилсааб.

— Степаненко Василий Степановичи!—гээшэб. Коммунист хүм. Дунда мэргэжэлэй агроном аад, бригадираар хүдэлһэн хүм гээд һурагшадай нэгэниинь намтай танилсаа һэн.

Жэл үнгэрөөд байхада, Жмеринскэ управлениин Щорсын нэрэмжэтэ гээгдэнги колхозой түрүүлэгшээр тэрэниие һунгахадань бидэнэр Шляховада ехээр сэдьхэлээ хүдэлгөө бэлэйбди. Тэрээндэ этигээшье һаа, һанаагаа зобожо һуугаа бэлэйбди. Тиигэнгүй яахаб, энэ хадаа манай һургуулиин шалгалта болохо ушартай байгаа бшуу. Бидэнэр Василий Степановичай хүдэлмэриин хойноһоо ажаглан харадаг байгаабди. Тээд тушаан болоходоо, залуу түрүүлэгшые туршаха гэһэн шэнгеэр угаа гандуу муу жэл болоһон байгаа. Ажахын шэнэ хүтэлбэрилэгшэ гурим журам шангаар табяа, өөрыгөө тойруулан һайн, ажалда дуратай эдэбхитэдые эмхидхэн жагсаагаа. Хахалагдадаг газартань урдынхидаа орходоо жэлэй турша соо гурбан дахин ехэ наг шэбхэ гаргагдаа.

Манай дүй дүршэлые гүнзэгыгөөр шудалха гэһэн лэ эрмэлзэлгэ бүхы һурагшадые эмхидхэн нэгэдүүлдэг байгаа. Хүнүүдые шэлэн олоходоо, политическэ бэлэдхэлыень, мэргэжэлыень, даадаг тушаалынь хараадаа абахаһаа гадна, ажал хэхэ шадабариинь илангаяа ехээр хараада абтаһан байгаа гэжэ эли болоо һэн.

Манай түрүүлэгшэнэрэй һургуулиин хүдэлмэридэ хооһоор сээжэлдэхэ ябадалай гарахагүйн тулада бидэнэр оролдодог байгаабди. Үйлэдбэриие зүбөөр эмхидхэжэ, хүнүүдтэй шадамараар хүдэлмэрилжэ һураха гансахан лэ хэрэгтэ бүхы һуралсалнай зорюулагдадаг байгаа.

Шиидхэлгэһээнь ажал хэрэгэй амжалтын дулдыдаха эгээн гол шухала асуудалнуудые бусад асуудалнуудһаа колхозой түрүүлэгшэ илгаруулжа шадаха уялгатай гээшэ. Үнгэрэгшэ зун манай колхоздо миний танил нэгэ түрүүлэгшын ерэһые һананаб. Һургуулиин һурагшад маанадые тойрон зогсошобо. Тиихэдэ, ажал хэрэгнай тиимэшье һайн байгаагүй. Ган гасуур зун болоо, бүхы полимнай шатажа ороо һэн. Шадаал һаа ехэ бүдүүн тэжээл бэлдэхэ хэрэгтэй болоһон байгаа. Тиигээгүй һаа ,фермэнүүдтэ малай үбэлжэлгэдэ горитой бэрхэшээл тохёолдохо байгаа бшуу. Тэрэ үедэ манайда хүгшэн, залуугүй, һүни үдэрые илгаруулангүйгөөр үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ байгаа һэн. «Үбэлдэ ямараар бэлэдхэжэ байнаш?» гэжэ айлшанһаа асуугаа һэм. Тэрэ элдэб хоёрдохи ээлжээнэй, жэжэ хэрэгүүд тухай хэлэжэ ороо бэлэй. Энэ хүн гол шухала юумэндэ—тэжээлэй түлөө тэмсэлдэ гол хүсэл оролдолгоёо зорюулаагүй гэжэ тухайлагдаа бэлэй.

Хожомынь, намар орой болоһон хойно, тэжээл эрижэ манай колхоздо тэрэ хэдэн дахин ерээ һэн. Энэ хадаа һургуулиин бүхы һурагшадта бодото һургаал боложо үгэһэн байгаа. Колхозой түрүүлэгшэнэрые һургадаг институтнуудта иимэ жэшээ олохо харуулха бэрхэтэй байха ха юм даа. Эгээл энэ хадаа миний һанахада түрүү ажахыда колхозуудай түрүүлэгшэнэрые бэлэдхэхэ онсо өөрэ хубинь, тэрэнэй хүсэниинь, ашагтай туһатай талань

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

ХАНИ БАРИСААГАА ХҮГЖӨӨЛГЭДЭ ШУХАЛА ТУҺА НЭМЭРИ

...Йеменэй Араб Республикын пре-...зидент, политическэ бюрогой тү-...рүүлэгшэ, Йеменэй зэбсэгтэ хү-...сэнүүдэй главна командалагша маршал Абдалла ас-Саляль СССР-эй Верховно Совэдэй Президиумэй уряалаар Советскэ Союзда гүрэн-түрын хэрэгээр айлшалан ерээ юм гэжэ совет-йеменэй хамтын коммюнике соо хэлэгдэнэ. СССР-эй хүтэлбэрилэгшэдэй ба ЙАР-ай түлөөлэгшэдэй хоорондо экономическа, техническэ болон соёл гэгээрэлэй асуудалнуудаар харилсаатай байха тушаа хэлсэһэн болоһон байгаа.

СССР-эй болон Йеменэй хоорондо үни холо хойшо тогтоод байһан хани харилсаан баһадаа улам дэлгэржэ, Йеменэй революци илан мандажа тэндэ республика тогтоһон һүүлээр бүришье бата бэхи болобо гэжэ энэ хэлсээн соогуур хоёр талаһаа гүнзэгы ханамжатайгаар тэмдэглэбэ.

СССР гээшэ ЙАР-ые тооһон эгээн түрүүшын агуухэ гүрэн байһан юм гэжэ хамтын коммюнике соо Йеменэй талаһаа тусгаар тэмдэглэнэ. Эб найрамдалда дуратай бэшэ бэшэ гүрэнүүдтэй хамта, СССР тэрээндэ яһала ехэ соёл сурталай, улас-түрын болон эд хэрэгсэлэй талаар туһаламжа үзүүлжэ, хари гүрэнэй хамаархалгада эсэргүүсэн, Йеменэй бэеэ бүрин эрхэтэй байлгые эрид шууд аршалан хамгаалһан байгаа. Совет-Йеменэй харилсаануудай асуудалнуудые хаража үзөөд, үнэн сэдьхэлэй хани барисаанай, бүрин тэгшэ эрхэтэй байхын, бэе бэе ойлголсохо болон али али талынгаа дотоодын хэрэгүүдтэ хамаархалсахагүйн үндэһэ һуури дээрэ хани харилсаагаа дэлгэрүүлхын тулада, али болохо юумэ хэхэ, бүтээхэ хүсэлэнтэй байһанаа хоёр талаһаа элирхэйлбэ. СССР-эй болон ЙАР-ай хоорондо хани барисаатай байха тухай шэнэ договор 1964 оной мартын 21-дэ, Москвада баталагдаа.

Хоёр оронойнгоо хоорондо экономическа болон техническэ харилсаатай байха арга боломжонуудые хоёр талаһаа хаража үзөөд, зохихо хэлсээ баталһан байна. Тиихэдээ СССР-эй правительство саашадаа экономическа болон техническэ туһаламжа Йемендэ үзүүлжэ байхаар зүбшөөгөөд, мүн тэрэшэлэн хүнгэлэлтэ олгохо хэлсээтэйгээр удаан болзорой зээли ЙАР-ай правительствада үгэхэ болобо гэжэ коммюнике соо заана.

Дам саашаа, мүнөө сагай түйлэй шухала асуудал болохо—бүгэдэ ниитээрээ буу зэбсэг дүүрэн хуряаха тухай асуудал шиидхэлгые хэлбэрилтэгүйгөөр түйлаха хүсэлэнтэй байһанаа хоёр талаһаа лаблан гэршэлбэ гэжэ коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулха, эбэй ёһоор хэлсээ хэжэ, уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэхэ, бүгэдэ ниитын эб найрамдал хамгаалха болон бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан Советскэ правительствын болон СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой өөрынь элитэ ехэ хүсэлэл гаргажа байһаниие Йеменэй президент үндэрөөр сэгнэбэ.

ЙАР-ай президент маршал Абдалла ас-Саляльин гүрэн-түрын хэрэгээр айлшалан ерэлгэ, СССР-эй болон ЙАР-ай гүрэнэй ажал ябуулагшадай хоорондо өөһэдынгөө һанамжануудые мэдэлсэжэ абаһан ушар хадаа, совет болон йеменэй арадуудай занишалта болоһон хани халуун харилсаануудые саашадаа дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ шухала туһа нэмэри боложо, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байхын тулада зорюулагдана гэжэ коммюникеэ түгэсхэл соо хэлэгдэнэ.

(ТАСС).

Партийна ажабайдал

АЖАЛШАН БҮХЭНИИЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

Хүн зоноо коммунизмын үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ, ажалай шэнэ дэбжэлтэдэ эмхидхэхэ арга зам партиин ЦК-гай июниин Пленум тодорхой һонсроор заагаа һэн. Энэ талаар манай партком, зарим тэды хэмжээнүүдые бэелүүлжэ байна.

Нэн түрүүлэн агитколлективэйнгээ, лекторнүүдэйнгээ бүлгэмэй бүридэлые үргэдхэһэн, хүдэлмэриинь тодорхой түсэб зохёоһон байнабди. Эдэ эмхидхэлдэмнай мүнөө 43 хүн эдэбхитэйгээр хүдэлнэ. Тэдэнэрэй олонхин хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, багшанар юм. Жэшээлхэдэ, нютагаймнай найман жэлэй һургуулиин һуралсалай таһагые даагша Гатаб Намсараевич Дугаров уласхоорондын байдал тухай һонирхолтой лекцинүүдые уншадаг. Өөрынгөө гол ажалаар хэдышье забда тухагүй шэнгишье һаа, Гатаб Намсараевич сүлөө сагаа олоод лэ, холын гүүртэ гарадаг, малшадай ажалтай дүтэ танилсадаг, һонирхоһон асуудалыень тайлбарилан ойлгуулхые оролдодог юм. Эндэ һаяшаг Гатаб Намсараевич ашаглагдаһан шэнэ газараймнай «Улаан малшан» гэжэ холын фермын гүүртэнүүдээр ябажа, замбуулин дайда гэжэ юун бэ, тэрэниие түрүүшын ямар алхамууд хэгдэжэ байнаб гэжэ лекци уншаа.

Ажалшадай гүн дотор өөһэдөө хүндэлдэг, зэндоо хүндэтэй хүнүүдые агитатораар томилхые оролдодог болонхойбди. Даалгагдаһан үйлэдбэридөө үнэн зүрхэнһөө хандадаг һайн жэшээ бэеэрээ харуулдаг, сүг хүдэлжэ ябаһан нүхэдэйнгөө болбосорол гэгээрэлэй эрилтые яһалаар мэдэдэг хүнүүд агитаторай үялгые ашатай туһатайгаар бэелүүлнэ. Совхозоймнай нэгэдэхи фермын эрье гэжэ томодхогдоһон һүнэй гүүртэдэ коммунист нүхэр Белобородов Г. А. өөрөө малшанаар хүдэлхэ зуураа, тэндээ агитатор юм. Григорий Алексантровичын хэшээл оролдолгоор мүнөө тэндэ Улаан булан хүдэлнэ, ханын газетэ гаргагдана, һаалишадай социалис мүрысөөнэй дүн үдэр бүри самбарта бэшэгдэнэ. Тэндэ малшадай һуралсадаг зооветминимумэй хэшээлнүүд саг соогоо, тогтоогдомол үдэрөө алагадгүй үнгэргэгдэнэ, доторой ба гадаадын политикын тухай хөөрэлдөөнүүд олон хүнэй хабаадалгатайгаар эмхидхэгдэдэг юм. Ойлгуулламжын, эмхидхэлэй хүдэлмэриин малшадай дунда тодорхой һайнаар ябуулагдаһан, ажалай түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэгдэһэнэй аша үрэнь түс гүүртын ажал дээрэ харагдана. Мүнөө энэ гүүртын һаалишад үнеэн бүриһөө хахад нүүд һү һаана, тиигэжэ гүрэндэ һү худалдаха даалгабаряа болзорһоонь урид дүүргэнхэй.

Олон түмэн ажалшадай дунда партийна нүлөөе ехэдхэхын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие тодорхой һайн болгохын зорилгоор манай партком бригада, фермэнүүдтэ партийна бүлэг, эмхи байгуулха гэһэн шэглэл баримталанхай. Совхозой төб тосхонһоо табяад гаран модоной хараанда шэнээр тогтоогдоһон «Улаан малшан» гэжэ алдаршаһа хоёрдохи фермэ дээрэ үнгэрһэн намар эхин партийна организаци байгуулаабди. Декабрь һарада тэндэхи хоёр һаалишаниие, нэгэ тугалшаниие партиин гэшүүнэй кандидатта абаабди. Тиигэжэ тэрэ парторганизацидамнай мүнөө 5 гэшүүд, 9 кандидадууд тоологдохо, тэдэнэр бултадаа агитаторнууд, пропагандистнууд юм. Мүнөө энэ фермымнай ажал хүдэлмэри нёдондонойхиһоо һураггүй һайжаржа байнхай. Эндэ шэнэ партийна организациин үүргэ ехэ.

Ажалшадай дунда хүмүүжэл-болбосоролой хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ политическэ гэгээрэлэй элдэб янзын һуралсалай сэгнэшэгүй ехэ удха шанартай байһые хараадаа абажа, бидэнэр соёл сурталай энэ шухала һалбарида хододоо халуун анхарал хандуулдагбди. Манай совхозой хүдэлмэришэдэй болон алба хаагшадай дундаһаа ехэ наһатанай зүйл бүриин һуралсалда 113 хүн хабаадана. Бүхы кружок, һургуулинуудта хэшээлнүүд таһалдалгүйгөөр эмхитэйгээр үнгэрдэг, тэдэнэр бултадаа һуралсалайнгаа түсэб хараалагдаһан саг болзор соогоо дүүргэхээр—хүдэлжэ байна.

Соёл сурталай, хүмүүжүүлгын талаар хүн бүхэнтэй хүдэлхэ, тиигэжэ ажал хэрэгтэнь, ажабайдалдань коммунизмын һайн һайхан шэнжэ нэбтэрүүлхэ гэһэн партиин эрилтые дүүргэхэ гээшэ партийна организаци бүхэнэй нангин үялга мүн. Энэ дайшалхы зорилгоёо хүсэдөөр бэелүүлхын тула хэхэ, эмхидхэхэ юумэмнай үшөөл ехэ.

Ч. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
Яруунын үйлэдбэриин управлениин «Комсомольский» совхозой парткомой секретарь.

ЭЛБЭГ УРГАСА АБАХА АРГА ОЛОН

КПСС-эй ЦК-гай феврал[…]
Пленумэй шиидхэбэри бэел[…]

Үһалагдадаг газараа зүбөөр, зээн ёһоор ашаглажа, тэндэһээ элбэг ехэ ургаса абадаг болохо гэһэн Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин ажалшадай социалис уялгануудтай танилсажа, мүн КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэри бэелүүлэн, Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин колхознигууд, совхозой хүдэлмэришэд мүнөө үедэ ехэхэн хүдэлмэри хэжэ байна.

Сагай уларилай станциин тодорхойлһоной ёһоор Түнхэндэ жэл соогоо дунда зэргээр 322 миллиметр хүрэтэр шииг нойто ородог, тэрэ тоодо үбэлдөө ороһон шииг нойтониинь 19 миллиметр болодог гэхэ гү, али саһанай зузааниинь 10—15 сантиметр тухай байдаг юм.

Иимэ хэмжээнэй шииг үбһэ ногооной болон таримал ургамалнуудай һайнаар ургажа эдеэшэхэдэнь үшөөл багадана гээшэ. Тиимэ дээрэһээ эндэхи ажахынуудта газараа шадажа үһалха, үтэгжүүлхэ гээшэ илангаяа ехэ шухала удха шанартай.

Түнхэнэй голдо оршодог Ленинэй нэрэмжэтэ, «Маяк», «Сибиряк», «Восточные Саяны» колхозуудай, мүн Саянай совхозой нэгэдэхи отделениин тариянай болон бэлшээриин газарта энэ үбэлдөө саһан тон бага ороо. Хэнэйшье мэдэһээр хабарай хуурай һалхинда газар үшөө ехээр хатаха байна. Тиимэ ушарта дээрэ дурсагдагша ажахынууд мүнөө хабартаа тариалан, сабшалан үһалха хүдэлмэриие хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэй һайнаар эхилжэ, эршэмтэйгээр ябуулха ёһотой. Энэ хүдэлмэриие амжалтатайгаар эрхилхэ арга боломжо ажахы бүхэндэ дүүрэн бии. Эндэ тариянай газар, сабшалан үһалхаар ехэ, багашье гол, горхонууд элбэг. Тэдэниие хааха, һубаг, ханаабуудые олоор татаха аргашье бии. Ушар юуб гэхэдэ, олонхи горходой үһан Түнхэн голоо уруудажа урдадаг. Энээнэй ашаар хаа хаанагүй үлүү ехэ гаргаша хэнгүйгөөр, хэрэгтэй газартаа үһа урадхуулжа абаашаха аргатай байна бшуу.

Тэрээнһээ гадна, эндэхи управлениин ажахынуудта үһа бүлэн гаргадаг хүсэ ехэтэй оньһон станцинууд бии ха юм. Эдэ техникые һайнаар ашаглан хүдэлгэжэ, тариянай болон сабшалангай газар дээрэ үһа бүхэли хабартаа, зундаа таһалгаряагүй гаргажа болохо байна. Жэшээнь, Саянай совхоз үһа бүлэдэг 5 станцитай. Урда жэлнүүдтэ эдэниие хүдэлгэжэ, сабшалан һайнаар үһалаад, луговодуud нүхэд С. М. Сыренов, Д. Ш. Тышкеев, Д. Мандановгэгшэд хээрын ногооной һайн ургаса ургуулдаг һэн. Луговод нүхэр Сыренов нёдондо 250 гектар сабшалан даажа абаад, тэрэнээ һайса үһалжа, шэбхэжүүлжэ, га бүриһөө 30—40 центнер үбһэ сабшажа абаа юм. Энэ эдэбхитэй луговод зундаа сабшалангаа хоёр дахин үһалдаг байна. Тиихэдээ наг шэбхэ элбэгээр гаргадаг, һайнаар тараадаг байха юм. Гектар бүхэндэ дунда зэргээр 500—600 кубическа метр хүрэтэр үһа гаргажа үһалдаг.

Түнхэнэй управлениин ажахынуудта 17 мянган га хээрын сабшалан бии. Тэрэнэй 3000 гаранийнь үһалагдаха аргатай. Тодорхойлон хэлэбэл, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (Тооро)—250 гектар, «Маяк» колхоз—150 га, «Сибиряк» колхоз—350 га, Саянай совхоз—1300 гектар сабшалан мүнөө жэлдэ үһалхаар хараална. Эдэ бүгэдые амжалтатайгаар ябуулхын тулада управлениин ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд хабарай урин дулаан боложо, газарай гэдэжэ эхилэмсээр һубаг ханааб малтаха, нэгэшье үдэр гээнгүй үһа бүлэдэг станцинуудаа тодхожо хүдэлгэхэ ёһотой. Тэрэшэлэн олохон ажахынуудаар һайрамай үһа сабашалан тэрэ тогтоохо хүдэлмэри хэжэ эхилэнхэй. Жэшэ[…] «Восточные Саяны» колхоздо 2[…] сабшалан дээрэ саһанай […] тоогдоод байна.

Газар үһалха хүдэлмэр[…] хаанагүй эхилхэһээ урид […] наг шэбхэ ехээр гарга[…] байһаниинь элитэ. Энэ […] илангаяа Саянай совхозой […] отделенидэ, Ленинэй нэрэ[…] хоздо муу бэшээр эмхидх[…]

Түнхэнэй тариашад га[…] наар үһалжа, үтэгжүүлжэ, […] дэ гектар бүхэнһөө 350—[…] нер кукурузын ногоон т[…] бүриин 15 центнерһээ д[…] центнер шэниисэ хуряаха […] уялга абаа. Тэрэ уялгаа[…] тайгаар дүүргэхэ байһанда[…] этигэмээр.

Б. Шир[…]
Е. С[…]

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ—ХҮДӨӨ АЖАХЫДА

Манай туһаламжа иимэ

Хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо гэһэн партиин ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэриие шудалхадаа, энэ тогтоолые бодотоор бэелүүлхын тула ямар туһа нэмэри сруулха, республикынгаа колхоз, совхозуудта хэр зэргын туһаламжа хүргэжэ шадаха тухайгаа манай коллектив бодомжолжо үзөө бэлэй. Тиихэдээ үйлэдбэриингөө хаядаһа зүбөөр хэрэглэхэ, орсоһо татахадаа гаргаша хэхэгүй, энээнэй ашаар түрүүшын квартал соо 1400 тонно гэхэ гү, али жэлэй туршада 4000 тонно комбинированнэ тэжээл бэлэдхэхэ гэжэ шиидэһэн байгаабди. Абаһан энэ уялгаа манай комбинадайхид муу бэшээр дүүргэнэ. Мартын 20-ой байдалаар 1300 тонно комбинированнэ тэжээл бэлэдхэгдээ.

Үйлэдбэриин хаядаһа хэрэглэн, малай тэжээл буйлуулха талаар мяха-консервнэ комбинадай хүдэлмэришэдэй абаһан уялгые манай коллектив дэмжэбэ.

Ивановска областиин малшад, хүдөө ажахын институдай научна хүдэлмэрилэгшэд, мелькомбинадай коллективтэй сугтаа хуурай концентрат хэрэглэжэ, һүнэй орондо тугалнуудта уулгажа эхилһэн юм. Бидэнэр тэдэнэй энэ дүй дүршэлые хэрэглэхэ гэжэ шиидэбди. Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерствын мал ажалай таһагай хүдэлмэрилэгшэдтэй сугтаа хуурай концентрат буйлуулха, тэрэниие зүбөөр хэрэглэхэ тусхай рецепт бэлэдхэгдээ. Һүнэй орондо тугалнуудта уулгагдаха концентрат гээшэ юун бэ, ямар зүйлнүүдһээ буйлуулагданаб гэхэдэ иимэ: зөөлэнөөр, һайнаар татагдаһан талханай, бусад зүйлнүүдэй холисо юм. Гороохой, шэниисын талхан, соево шрот, тэжээлэй дрожжо, бутаргагдаһан мел, йодтой дабһан, биовит гэжэ микро нэмэлтэ, кобальт, туулганай болон түмэрэй купорос хэдэ хэдэн процентээр холигдоно. Эдэ зүйлнүүд бултадаа шэниисын талхан шэнгеэр татагдаха ёһотой.

Искусственна аргаар һү бэлэдхэхын тула 130 грамм концентрадые машиндаһан нэгэ стакан һүнтэй холижо, дээрэһээнь 0,67 литр бүлеэн үһа, 2,5 грамм загаһанай тоһо нэмэхэ хэрэгтэй. Энэ холисо һайнаар худхаһанай, бүлеэн болгоһоной һүүлээр тугалнуудта уулгагдана.

Һайн һүнэй орондо хэрэглэгдэхэ концентрат арадай ажахыда ямар аша туһатай гээшэб? Энэ асуудалда харюу үгэхын тула иимэ тоо баримта дурдамаар: комбинадай март соо бэлэдхэһэн 200 тонно концентрат ажахыда хэрэглээ һаа 1500 тонно шахуу һү алмаха болоно. Мүн апрель соо үйлэдбэрилэгдэхөөр хараалагдаһан 450 тонно концентрат 3000 үлүүтэй тонно һү арьбалха юм. Республика доторнай жэлдээ 18—19 мянган тонно һүн тугалнуудта уулгагдана. Харин манай комбинадай концентрадаар искусственна һү хэжэ, тугалнуудта үгэдэг болоо һаа, 9—9,5 мянган тонно һү гүрэндэ жэл бүхэндэ худалдаха арга олгогдоно. Энэ һү городоймнай ажалшадта худалдаа һаа, 4,5 һара соо хүрэхэ.

Ф. Оглоблин,
Улаан-Үдын мелькомибнадай директор.

МОСКВА. Лихачевой нэрэмжэтэ автозаводто хойто зүгэй харгы зам муутай газар нютагуудта ябаха гэжэ тусхай машиные туршажа үзэхын тулада шэнээр […] байна. Шэнэ машина мүнөө али бүхы талаһаа туршан үз[…] байнхай. Зураг дээрэ: Лихачевой нэрэмжэтэ автозанодто бү[…]һэн «Э-167» гэжэ шэнэ автомобиль.

ТАСС-ай фотохрон[…]

МАЛШАНАЙ ЗОРИГ

Данил эртэшэлэн малайнгаа хотон тээшэ шамдууханаар алхална. Үдэшэлэн буућан һалхин һүниндөө бүрил гаараһан янзатай, углөөгүүрынь зааханшье намдаагүй, байд гээд бүришье хүсэтэйгөөр тооһо шорой эбхэрүүлэн эршэдэнэ. Жэжэхэн шоройдо хасар амаяа шарбуулхадаа Данил хармаанһаа гарайнгаа аршуул гаргажа, нюураа аршаба.

— Мүнөө хабар хэдышье иимэ һалхинай буухада айнагүйбдил. Үбһэ тэжээлшье элбэг. Харин нёдондо...,—гээд бодолгодо абтаһан янза үзүүлхэдэнь:

— Харин нёдондо ямар һэм,—гэжэ үрдаһаань асуубабди.

— Зүгөөр би тугаллаха хашарагуудые даажа абаһаар эгээ жэл болоно байнаб. Тэрэ хабар тушаажа абаһан мални туранхай зүдэрүү байжа, үбһэ тэжээлшье багатай, бэрхэтэйл байдалда ороо һэмби,—гээд һанаһанаа хөөрэнэ. Малшанай иигэжэ хэлээд, хашарагуудаа эдеэлүүлжэ ороходонь хэзээшьеб, үбэлэй тэн багаар гээшэ һэн гү, эндэхи һаалиин фермэдэ ерэһэнээ һананаб.

«Манай эндэ Данил Харзеев тугаллаха хашарагуудые харадаг юм. Одоол һайнаар хүдэлдэг хүн. Урдань энэ фермэдэмнай хэдэн жэлдэ мал адуулжа байһанаа тэндэ хүдэлхэеэ ошоо. Данилай гараар харууһалагдаһан гунжадые фермэдээ асаржа, тугаллуулхадамнай үдэртөө 14—15 литр һү үгэдэг үнеэд болодог гээшэ. Иимэл хүнүүд мал ажал дээрэ хүдэлхэдөө аша туһа хүргэнэ ха юм [...]» гэжэ һаалишад магталсажа байгаа бэлэй.

Үнэхөөрөөшье, урдань Ким Антоновой хүдэлжэ байхада хээлитэй хашарагууд муугаар харууһалагдадаг байһан. Тиэд энээниие мэдэжэ, комплексно бригадын бригадир Федор Романович Зайцев һайнаар ажалладаг хадань нүхэр Харзеевые харюусалгатай тушаалда оруулжа, Антоновой харууһалдаг малые даалгажа үгөө һэн. Хабарай хагсуу хүйтэн сагта тэрэ хүсэ шадалаар һуларһан хашарагуудые даажа абаад, оролдосотойгоор ажаллаа юм.

— Үбһэ тэжээлэй барагдажа, март һара гаража байхада энэ гүүртэдэ ажаллажа эхилээ һэм. Теэд яахабши даа, ажаллахал хэрэгтэй байгдаа ха юм. Малаа голдуу бэлшээридэ ябуулжа ондо оруулааб,—гэжэ нүхэр Харзеев хэлэнэ.

Нухэр Харзеев хабартаа малаа шадамараар харууһалһан байха юм. Үглөөгүүр, мүн үдэшэнь хашарагуудаа газаагаа эдеэлүүлжэрхёод, үдэртөө бэлшээридэ гаргадаг һэн. Саһанай хайлажа эхилхэдэ хагда элбэгтэй газарыень хаража, малаа адуулдаг байба. Хүсэ шадалаар бага хашарагуудта талха тариянай зүйл үгтөө. Тиихэдэ хабарай сагта малые зөөгдэжэ абтаһан һүриин һуурида, мүн нюли дээрэ, хуряагдаһан һолоомоной үзүүр дээгүүр малынь адуулагдаа бшуу. Тингэжэ Данил малаа газаагаа барилсажа байхыгаа хажуугаар хабарай бэлшээриие шадамараар хэрэглэжэ, анхан тушаажа абаһан хашарагуудайнгаа тамир үшөө һайжаруулжа ондо оруулаа.

Данил Харзеев зунай сагта малые бэрхээр адуулдаг дүй дүршэлтэй. Хүхэ ногооной үедэ хээлитэй ябаһан хашарагууд үглөөнэй 5—6 часта бэлшээридэ гаргагдана. Тиигээд наранай элшын шангадатар хүдөөгэй бэлшээридэ адуулагдаад, голдо оруулагдажа үһалагдадаг. Һүүлдэнь үдын халуунай болоходо шүүдэртэй газарта, үгышье һаа шугы бургааһанай хажуугаар һүүдэрлүүлдэг. Һэрюунэй ороходо малаа дахин бэлшээридэнь туужа гаргаад, үдэшын харанхы болотор ябуулһан хойноо байрадань туужа асардаг юм. Иигэжэ байхадаа бэлшээриингээ газарые хододоо һэлгэжэ байдаг заншалтай.

— Үдэр бүри малые нэгэл газартань адуулжа байһанай хэрэггүй. Ябаһан лэ газартаа абаашажа байхада мал муугаар эдеэлдэг бшуу. Тиимэһээ газарайнгаа уужамые хаража, ондо ондоо тээгүүр һэлгүүлжэ адуулхада дээрэ гэжэ малшан хөөрэнэ.

Намартаа тэрэнэй харууһалдаг мал Табхар гэжэ газарта байрлана. Август-сентябрь һарануудта хашарагуудынь хүдөөгэй ногооноо адуулагдаад, октябрь һара гарахада поли дээгүүр бэлшээгдэнэ. Иигэжэ нүхэр Харзеевэй харадаг мал зунай бэлшээриин үедэ, мүн намартаа һайнаар адуулагдажа, тобир тарган болгогдоно. Нүхэр Харзеев гурбан центнерһээ доошо бэшэ шагнуүртэй болоһон, тиигээд искусственна аргаар үрэжүүлэгдэжэ, ректальна шалгалтада ороһон хашарагуудые гүүртэнүүдһээ даажа абана. Хээлижэһэн тиимэ хашарагууд таба һарын туршада тэрэнэй гараар харууһалагдажа, һаалишадта тушаагдажа үгтэдэг гуримтай. Нёдондо ноябрь-декабрь һарада энэ малшан 57 хашараг хаража байдаг һэн. Жэлэй эхинһээ хойшо тэдэнэйнь арба гаранийнь һаалиин фермэдэ үгтэһэн байха юм. Мүнөө гүүртэдэнь 42 толгой мал харууһалагдана.

—Мүнөө тугаллаха малтнай ямар тэжээл дээрэ байлгагданаб, ажалаа хайшан гээд эмхидхэнэбтэ,—гээд малшанһаа асуухада:

— Үглөөнэй 7 часта малаа эдеэлүүлээд, үһалһанайнгаа һүүлдэ силос үгэнэбди. Үдэһөө хойшо үбһэ, һолоомо эдюулэгдэдэг. Үдэртөө толгой бүриин 10 килограмм силос, 5 килограмм үбһэ, 500 грамм концентрат үгтэхэ нормотой. Тэрэнһээ гадна, малдаа һолоомо үгэлсэжэ байдагбди,—гэжэ нүхэр Харзеев хөөрэнэ.

Һаалиин фермэдэ тушаагдаха залуу гунжадые хээлитэй ябаха хабадань һайнаар харууһалжа бэежүүлхэдэ, хэтэдээ һү ехэтэй үнеэд болоно ха юм. Мүнөө Ивалгын туршалтагын станцида олохон шэнэ гунжад сүүдхэдээ 10 литрһээ дээшэ һү үгэжэ байдаг. Энээндэ малшан Харзеевэй ажалай оролдолго оролсоо гэхэдэ алдуу болохогүй. Урдаа табиһан зорилгоёо һайнаар бэелүүлжэ байһандань һаалишадшье тэрэниие дэмы магталсана бэшэ.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар түрэл партиингаа шухала зорилгонуудые табяад байхада энэ малшанай урма зориг бүришье бадаранги.

— Саашадаа үшөөл һайнаар ажаллахые оролдохоб. Даадаг малаа тобир тарган лэ болгожо байгаа һаамни хүсэлни хангагдаха юм,—гэжэ Данил мэдүүлнэ.

Т. ГАРМАЕВ,
манай тусхай корр.
Улаан-Үдын управлени.

Үүсхэлшэд түрүүлб[…]

Бага комплексно бригадануудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ февраль соо олон бригада шалгаржа гараа. Совнархозой ой модоной, модоной ажахын промышленностиин Управлени болон профсоюзуудай Эрхүүгэй, Буряадай, Шэтын обкомой президиум мүрысөөндэ эрхимлэгшэдтэ «модо бэлэдхэлэй эрхим комплексно бригада» гэһэн нэрэ зэргэ олгоһон байна.

Хандагатайн леспромхозой А. Н. Кудряшовой даадаг бригада февраль соо түрүү һуури эзэлжэ, энэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Табан хүнһөө бүридхэгдэһэн түс бригадынхид ТДТ-60 трактораар һара соо 2184 кубометр модо бэлэдхэжэ, таллуулаа. Хүн бүхэнэй ажалай бүтээсэ үдэртөө 18,9 кубометр, машинын халаанай бүтээсэ—95 кубометртэ хүргэгдэһэн юм. Һара бүхэндэ 2000 кубометр модо бэлэдхэхэ мүрысөө үүсхэһэн нүхэр Кудряшовой бригадада 1000 түхэригэй нэгэдэхи мүнгэн шан барюулагдаа.

Хоёрдохи һуури эзэлһэн И. А. Костроминой бригада (Хандагатайн леспромхоз) ТДТ-60 трактораар 2051 кубометр модо бэлэдхэнхэй. Бригадын хүдэлмэришэн бүхэн үдэртөө 18,6 кубометр модо, тр[…] халаанай бүтээсэ 89 кубом[…] лоһон юм. Тус бригада 60 т[…] хоёрдохи мүнгэн шанда хүр[…]

Худанай леспромхозой дүр[…]һөө бүридхэгдэһэн Е. А. Гре[…] бригадынхид ТДТ-60 трактор[…] лажа, 1925 кубометр модо б[…] Эндэхи хүн бүхэн үдэр соо 1[…]бометр модо бэлэдхээ, трак[…] халаанай бүтээсэ 89 кубомет[…]гэгдөө. Гурбадахи һуурида […] нүхэр Грешиловай бригадада […] хэригэй мүнгэн шан барюу[…]

ТДТ-60 трактораар февр[…] 2005 кубометр модо бэлэдхэ[…] гажанай леспромхозой Н. Т.[…]шинай бригада гурбадахи […] эзэлжэ, 40 түхэригэй мүнг[…]гаар шагнагдаа. Тус бригад[…]шуун бүхэн үдэртөө 19,1 […] модо бэлэдхэһэн, трактора[…]лаан соо 91,2 кубометр мод[…]луулба.

Һара бүхэндэ хоёр мян[…] мянганһаа үлүү кубометр […]лэдхэхэ гэһэн мүрысөөнэй […] үргэдэжэ байһаар.

Е. Михай[…]
«Забайкаллес» комби[…] инжене[…]

ШЭНЭ ЮУМЭ ҮҮСХЭГШЭДЭЙ ДҮЙ ДҮРШЭЛЫЕ ҮЙЛЭДБЭРИДЭ НЭБТЭРҮҮЛХЭ

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ ҺУРГУУЛИ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

болоно гээшэ. Энэ онол аргые ондоо онол аргануудта зүрюугээр табихые хүсэнэгүйб, зүгөөр энэ арга олон булюу һайн талатай гэжэ хэлэхэ байнаб. Хэдэн зуун түрүүлэгшэнэр хүдөө ажахын институдуудта жэлэй болон зургаа һарын курсануудта һурадаг. Эдэ институдуудай дэргэдэ һуралсалай ажахынууд бии. Зүгөөр эдэнь колхоз шэнги бэшэ ха юм даа. Тиихэдээ, һурагшадай практика гарахын тулада ерэһэн газартань һөөргэнь эльгээдэг байна.

Манай һургуулиин һурагшад, сеялкэшэд, заһабарилагшад, бригадирнууд болон фермэнүүдые даагшанарай, колхозуудай түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор байһан хүнүүд юм. Тэдэнэр бултадаа трактористаар, жолоошоор хүдэлхэ эрхэнүүдтэй болоно гараа. Харин энэнь гол шухала талань бэшэ даа. Гол шухала талань гэхэдэ эдэ бүхы хүдэлмэриин үедэ **үйлэдбэриие эмхидхэжэ** шадаха болоһон байна бшуу.

Өөрынгөө бодомжые батадхахын тулада нэгэ жэшээ дурдангүй гаража шадахагүй байнаб. Бидэнэр горох тарижа эхилхэ гэжэ шиидэһэн байгаабди. Даалгабариие һургуулиин хоёр һурагшадта зорюута хүсэдөөр тайлбарилжа үгэнгүйгөөр, горох тарилга эмхидхэгты гэжэ юрэл хэлэһэн байгааб. Хожомынь юун элирээб гэхэдэ, нэгэниинь һайнаар бодомжолжо үзөөд, 38 гектарта тарилга хээ, нүгөөдэнь бага зэргын зүйлнүүдтэ анхарал хандуулаагүй дээрэһээ хоёр дахин бага хэмжээтэй тарилга хэһэн байгаа. Энэ ушар тухай һургуулидаа һайса хөөрэлдэһэн байгаабди.

Үйлэдбэриие эмхидхэлгын талаар өөрынгөө дүршэлые, хүнүүдтэй хүдэлмэрилхэ онол аргые дамжуулха, хүдэлмэридэ үзэгдэһэн ямар нэгэн дутуу дунданууд түргэнөөр зайсуулха, тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдые дабаха шадабарида һайнаар һургаха гээшэ хүнгэхэн хэрэг бэшэ.

Коллектив соо, үйлэдбэридэ хүн бүхэнэй эзэлхэ һууриие хэр зүбөөр тодорхойлолгоһоо колхозуудта олон юумэн дулдыдадаг байна. Түрүүлэгшын уялгануудай энэ таладань ажахынуудай ерээдүйн хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралые бидэнэр эгээн лэ ехээр хандуулдаг байгаабди.

Колхозуудай хэрэгүүдтэ үшөө ямар юумэн шухала гээшэб? Ажахын хүтэлбэрилэгшэд: түрүүлэгшэ болон партийна бюро, тэрэнэй секретарь, бригадирнууд, фермэнүүдые даагшанар үгээ ойлголсодог байха зэргэтэй. Зүгөөр ходол аниргүйхэнөөр үгээ ойлголсодог байха ёһотой гэжэ хэлэхын аргагүй даа. Ажабайдалда элдэб ушар тохёолдодог ха юм даа. Заримдаа шангаханаар хөөрэлдэнгүйгөөр үнгэрхэ аргагүй болодог юм. Зүгөөр бүхы коллективэй жэгдэ һайнаар, дутагдалгүйгөөр, миниин һанаашын ёһоор согтой зоригжолтойгоор хүдэлхын тулада хамагай түрүүндэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд нэгэн адли һанамжатай байха ёһотой. Тэдэнэрэй бэе бэедээ дурагүйтэлсэхэ, үһэрилдэхэ ябадал гараха ёһогүй, тэдэнэр коммунистнуудай үнэн сэхэ һаналтайгаар бүхы юумэеэ хэдэг байха ёһотой. Тиимэһээ һургуулиин һурагшадые колхозой правлениин бүхы заседаниинуудта, партийна суглаануудта уридаг, тэдэнһээ юугээшье нюудаггүй байгаабди.

Тиихэтэй хамта колхозой түрүүлэгшын хэршье шухала удха шанартай байгаа һаань тэрэниие үлэмжэ ехээр сэгнэжэ болохогүй гэжэ һургуулиин һурагшадые бидэнэр һургадаг байгаабди. Түрүүлэгшэ алдуу хэдэггүй, бүрин түгэс эрхэтэй, тэрээнһээ хамаг юумэн дулдыдаха гэжэ тооложо болохогүй. Түрүүлэгшэ хэршье ухаатай эрдэмтэй, дүй дүршэл ехэтэйшье, байгаа һаа, артелиин жиирэй ажалшадтай өөрынгөө холбоо бэхижүүлхэ тухай хододоо оролдохо ёһотой. Өөрынгөө хэрэгүүдээр колхозой экономикые дэбжээхын тулада бүхы хүсэ шадалаа, эрдэмээ болон оролдолго хэшээлээ зорюулха халуун эрмэлзэлгээрээ өөрынгөө үүсхэлые хүнүүдэй зүгһөө дэмжүүлхын, иимэ хүтэлбэрилэгшэ бидэндэ хэрэгтэй гэжэ тэдэнэй мэдэрхын түлөө тэрэ тэмсэхэ ёһотой.

Колхозуудай кадрнуудай һуралсал тухай һургуулиин занятинуудай нэгэн дээрэ би хөөрэлдэһэн байгааб. «Колхозно кадрнуудые зүбөөр шэлэн олохо, хубаарилан табиха, хүмүүжүүлхэ гээшэ колхозно үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудые амжалтатайгаар хүгжөөхэ энэ үндэһэн болоно» гэжэ энэ хөөрэлдөөгөө уташагаар нэрлэһэн байгааб, тэрээнһээ удхань хубилаашьегүй байгаа даа. Хүдөө ажахые дэбжээхэ талаар партиин шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө дайшалхы ёһоор тэмсэжэ шадаха эрдэмтэй, эдэбхи хэшээл ехэтэй кадрнуудай ажахы бүхэндэ бии байха шухала тухай хөөрэлдөөн болоһон байгаа. Нюуһанай хэрэг юун байхаб, адисай үнэрһөө ада шүдхэрнүүд айдаг гэдэг шэнгеэр эрдэмтэй, бодолтой мэргэжэлтэдтэй суг хүдэлхэһөө айдаг, залуушуулые институдуудта эльгээхэ хэрэгтэ дурагүйлхэдэг колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, бригадирнууд үшөө бии байна бшуу. Тингэжэ, түрүүлэгшэнэртэй хамта эрдэм багатай орлогшонор, даган дууряалсадаг бригадирнууд олон удаан жэлдэ хүдэлжэ ябадаг байна.

Манай колхоздо кадрнуудые һургалга тухай өөрынгөө хөөрэлдөөн соо хэлэжэ үгөөб. Мүнөө гансахан лэ институдуудта манай дүшэ шахуу хүн заочноор һуража байдаг. Колхозой түрүүлэгшын орлогшо Григорий Иосипович Кузик бүри дайнай урда тээ долоон класс дүүргэһэн юм. Арбан табан жэлэй үнгэрһэн хойно тэрэ һуралсалаа үргэлжэлүүлээ һэн. Шляхова нютагта тэрэ үдэшын дунда һургуули дүүргэһэн, мүнөө хүдөө ажахын институдай хоёрдохи курсда һурана. Бригадирнууд С. Н. Рекута, Н. Г. Отченаш, Я. А. Кучер, механик Л. А. Карман, бухгалтернууд Н. К. Кочубейник, В. Н. Макарчук, звеньевой А. И. Бегенко, фермые даагша В. Е. Судома болон бусад институдта заочноор һурадаг.

Түрүүлэгшэ хадаа мүнөөнэй трактористнууд, һаалишад, звеньевойнууд, жиирэй колхознигуудай хэндэнь үглөөдэр ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри даалгахаб гэжэ мэдэхэ ёһотой.

Һургуулиин һурагшад бүхэн жэл соогоо зургаан үдэрэй турша соо намтай хамта колхозой штатнабэшэ түрүүлэгшэ болоно хүдэлдэг байгаа. Бидэнэр зүбшэл хэдэг, түсэб хамтадаа зохёодог, тиихэдээ тэрээндэ түрүүшын үгэ үгэдэг байгаабди. Имагтал тэрэнэй зүгһөө алдуу эндүүгэй гаргагдаа һаань, бидэнэр хамтаараа хэлсэжэ юрэнхы шиидхэбэри гаргадаг байгаабди.

Саашадаа ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болохо хүнүүдтэй колхозой главна агроном Г. В. Заднепрянец, главна зоотехник Б. Д. Булка, манай замай залуушад бригадирнууд Н. Г. Отченаш, С. Н. Рекута, эрхим звеньеводууд хэшээл хэдэг байгаа.

Манай һургуулитай нэгэн доро область дотор баһа нэгэ һургуули Тульчинска управлениин Суворовой нэрэмжэтэ түрэл колхоздо хүдэлдэг байгаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тэндэ Социалис Ажалай Герой Филипп Алексеевич Желюк түрүүлэгшээр хүдэлдэг байгаа. Эдэ һу[…]нуудые амжалтатайгаар д[…] 28 хүнэй арбаниинь үнгэрэ[…]лэй эхинһээ хойшо болоһон […]то-һургуулиин суглаануу[…] колхозуудай түрүүлэгшэнэ[…]ниинь түрүүлэгшэнэрэй орл[…] һунгагдаа. Дүрбэниинь томо[…]дануудые толгойлоо, табан […] томо колхозуудта агроному[…] зоотехнигүүдээр хүдэлдэг.

Мүнөө область дотор к[…]дай түрүүлэгшэнэрэй гурба[…]гуули хүдэлдэг юм. Хмельни[…]равлениин «Дружба» колхо[…] нэгэ һургуули байгуулагдаа, колхозые оюун бэлиг ехэтэй […]хэгшэ Мечислав Дмитриевич […] толгойлдог юм.

Манай һургуулиин хүдэ[…] дутуунууд үшөөл бии. Һу[…] хүтэлхөөр тодологдоһон тех[…] багшанар заримдаа ерэдэггү[…] мүртөө бэлэдхэл багатайшагү[…] дэлмэрилэгшэд эльгээгдэдэг […]най һургуулинуудай хүдэл[…]лэдбэриин управленинууд ха[…]гуулинуудай байгуулагдаһан […]хозуудта хаһа саг соогоо […]гүүдэй, хүдөө ажахын шэн[…]ратурын абтадаг байха тух[…] долго гаргагдаха ёһотой.

Манай һургуулиин үлгэр[…] хадаа колхозуудай хүтэл[…] кадрнуудые бэлэдхэхэ шэн[…] зүб зүйтэй байһые гэршэлэ[…]жа үгэнэ. Энээн тухай ма[…]гаһан хүнүүдые табилга д[…]ража гарагша иигэжэ то[…] һайнаар хэлээ һэн:

—Хүндэтэ нүхэд, шлях[…] танайда бидэнэр. олон юу[…]раабди. Энэ хадаа бидэнэр[…] байдалай угаа ехэ һургуул[…] үгөө!

В. КА[…]
КПСС-эй XXII съ[…] нэрэмжэтэ колхозой тү[…] («Правдын» 1964 оной […] 21-нэй номерһоо аб[…] Винницкэ область.

Шуурга саһандашье, аяма халуундашье...

Үбэлэй шуурга саһандашье, хониной хургама халуундашье мори хүлэһэн хүниие Түнхэнэй «Восточные Саяны» колхозой алишье тосхондо хаража болохо юм. Энэмнай нүүдэл ларёгой наймаашан Р. Ш. Сайдыков гээшэл даа. Гүүртэ, отара болон фермэ дээгүүр ходо ябажа, малшадые шухала эд бараагаар хангахын хойноһоо үнэн зүрхэнһөө оролдодог. Тиишэ дулаан хубсаһа хунар болон сабхи гутал гэхэ мэтые хэлэһэн захиһан соонь абаашажа худалдаһан лэ байдаг. Нүхэр Сайдыков түб тосхонһоо арбаад модоной газарта оршодог малшадта һаяхан лэ ошожо ерэбэ.

Иигэжэ оролдосотой шударгыгаар хүдэлһэнэй аша туһаар нүхэр Сайдыков хүн зоной дунда хүндэтэй болонхой.

С. Ардуев.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной мартын 26.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

...льскэ болон сомоной ...шадай депутадуудай Со...удые Хориин аймгүйсэд...ой ямараар хүтэлбэрилжэ ...ан тухай асуудал респуб...ин Верховно Соведэй Пре...умэй ээлжээтэ заседани ... һаяхал зүбшэгдэбэ.

...ихэ зуураа, үйлэдбэриин ...жэ баримталжа Соведүү... шэнэдхэн хубилгаһанай ...тэ аймагай, сельскэ болон ...ной Соведүүдэй гүйсэд...үүд культурно-ажаһууда...асуудалнуудта, һүнгагша...дурадхал һанамжануудые ...үүлхэ хэрэгтэ анхарал ...р табидаг болоо гэжэ Вер...о Соведэй Президиум ...эглэбэ.

...йшье нютагай Соведүү...ажал хүдэлмэриие Хориин ...үйсэдком үшөөл һулаар ...лбэрилнэ. Олохон сельскэ ...н сомоной Соведүүд ажа...алай хэрэглэмжые ханга... ажалшадые коммунис...р хүмүүжүүлхэ тушаа ...ихэхы хэмжээнүүдые аба...й. Ажаһуудалай хэрэглэм... хангаха предприятинууд тэндэ үсөөн байһаар. Олохон нютаг тосхонуудта ниитын баанинууд байра муутай зандаа, саг үргэлжэ хүдэлнэгүй.

Эмнэлгын хүдэлмэрилэгшэдэй дуталдаһанһаа боложо, нёдондо фельдшерскэ долоон пункт нээгдээгүй. Хори тосхондохи больницын барилга ехээр унжагайрна.

Соёл культурын эмхи зургаанууд КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй эрилтын ёһоор ажал хүдэлмэреэ удаан шэнэдхэн эмхидхэнэ. Холын фермэ, гүүртэ болон отарануудта ажаһуудаг малшадта кино үсөөнөөр харуулагдана.

Дурсагдаһан дутуу дунданууд юу харуулнаб гэхэдэ, культурно- ажаһуудалай эрилтые гүйсэд хангаха асуудалда эндэхи нютагай Соведүүд анхаралаа багаар хандуулна.

Тэрэшэлэн социалис хуули сахилгын хойноһоо хиналта муугаар эмхидхэгдэнэ. Аймаг дотор үмсэдөө хэмһээ үлүү газар эдлэхэ, нормоһоо олон мал бариха баримтанууд үзэгдэнэ.

Нютагай Соведүүдэй эмхидхэлэй-ниитын ажал хүдэлмэридэ баһал ехэ дутагдалнууд бии байһаар. Ашангын, Дээдэ Хэжэнгын, Дээдэ Худанай, Дунда Худанай болон Үдын сельскэ, сомоной Соведүүд 1963 ондо сессиеэ саг болзор соонь зарлажа шадаагүй. Мүн тэдэнь ёһын тэдысэ, шүүмжэлэл багатайгаар үнгэрнэ.

Гэхэтэй хамта эндэхи аймгүйсэдком ниитын эмхинүүдэй ажал хүдэлмэриие һулаар хүтэлбэрилнэ. Тэрээнһээ шалтагаалан, эдэ эмхинүүдэй хэһэн бүтээһэн юумэ бага байна.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хориин аймгүйсэдкомой ажал хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые элирүүлээд, тэдэнээ саг дары усадхахыень уялгалба.

Мүн Түнхэнэй аймагай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудта, эмхи зургаануудта, организацинуудта ажалшадай гомдол бэшэгүүдэй ямараар харагдадаг байһан тухай энэ заседани дээрэ хэлсэгдээ.

...НЭ ДУРАДХАЛ ОРУУЛХААР

„Бурятцелинстрой" трестын хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралда

...рти, правительствамнай ... ажахыгаа хүгжөөхын ...һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ ...нэ ябуулгануудые хараа...бэлүүлжэ байнхай. Илан...баян ургаса абадаг боло...ал ажалай продуктнуу...элбэгжүүлхэ хэрэгтэ онсо ...ал хандуулагдана. ...нтэй хамта хүдөө нюта...ар барилгын хүдэлмэри ... дэлисэтэйгээр ябуулаг... байһаниинь мэдээжэ.

...лхоз, совхозуудай ниитын ...е типовой байрануудаар ...ахын тула республика до...ай «Бурятцелинстрой» ...т эмхидхэгдээ юм. Энэ ...т аймаг бүхэндэ барил...-монтажна организаци...тай. Жэшээлхэдэ, Кабан... аймагтахи барилгын ...ок 1963 ондо колхоз, сов...удта малай байрануудые ...р бодхожо, барилгада һо...гдоһон мүнгэ зөөри сүм ...элэһэн байгаа. Бүхыдөө ...г дотор 23 томо барилга... бүтээгдэжэ, ашаглалгада үгтөө. Тэрэ тоодо Оймурой совхоздо 200 үнеэдэй байха нэгэ байра, тугалай хоёр байра, Кабанскын, Шергинскэ совхозуудта тахяагай, тугалай, хониной байранууд баригдаа. Байгалай совхоздо тугалай, эхэ гахайнуудай байранууд бэлэн болгогдоо. Эдэ ажахынуудта малшадай 14 гэр баригдаһан юм.

Мүнөө манай барилгын участогай урда бүри харюусалгатай зорилго табигданхай. 1964 ондо ажалаа үшөө бүтээсэтэйгээр эмхидхэжэ, һара бүриингөө даабарие үлүүлэн дүүргэхэ болонобди. Тиимэһээ ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ талыемнай харалсан, манай участогай ородог Баргажанай гурбадахи барилга-хабсаралгын управлениие Хурамхааһаа Кабанскда асараа һаа, зохихо байгаа. Юундэб гэхэдэ, Кабанскын аймагта хэгдэхэ ажалайнь ехэ, харин Хурамхаанда бага байһан дээрэһээ барилгын участок эндэ байбал таараха һэн.

Хэрбээ «Бурятцелинстрой» трестынхид энээниие зүбшөөхэгүй байгаа һаа, манай Кабанскын барилгын участогай штадые ехэ болгожо, техническэ хүдэлмэришэдые табиха ёһотой. Мүнөө үедэ участогтамнай нэгэн доро 30—35 барилга бүтэжэ байдаг. Теэд эндэ ойройдоо 4 мастер хүдэлнэ. Ушар тиимэһээ бүхы барилгамнай техническэ талаараа дутагдалтайгаар бүтэдэг байна.

Тиин гэһээ трестын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ерэжэ, ажалыемнай ходо хаража шалгажа байдаггүйнь гайхалтай. Трестын главна инженер :кэл соо ɓройдоол хоёр дахин манай эндэ ерээ. Тиихэдэ Баргажанай гурбадахи СМУ-һаа техническэ ямаршье туһаламжа үзүүлэгдэнэгүй. Энээн тушаа хэмжээ абахаар болоо.

Н. Безденежных.
Кабанскын барилгын участогай экономист-түсэблэгшэ.

Арад зоной ажаһуудалай хэрэглэмжые эрхимээр хангаха

★

Хоридо Соведүүдэй хүдэлмэри һула

★

Хүдөөгэй барилгануудта —анхарал

Ахын аймагай уула хадын орьёл дунда оршодог Боксоон нютагай малшадые хэрэгтэй эд бараа, эдеэ хоолой зүйлөөр таһаралтагүй хангахын түлөө тус тосхоной магазинай наймаалагша Дари Цыремпилова шармайн ажалладаг юм.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. Цыремпилова ажал дээрээ.

Д. ДУГАРОВАЙ фото.

Хүн зоной эрилтээр...

Үнгэрэгшэ жэлэй декабрь һара соо һэн хаш, Хяагтын аймагай Хүдэриин совхозоор ябахадам, хүнүүд намда иигэжэ хэлээ бэлэй.

— Хүдөө нютагуудай хүн зоной ажаһуудалые хотынхиһоо дутуугүй болгохо зорилгые шиидхэгдэжэ байһые мэдэнэбди. Городой хүн нэгэ үйлсөөр гарахадаа, гутал болон хубсаһаяа заһуулха, үһэеэ гоёолгохо, дүрсэеэ буулгуулха аргатай байна бшуу. Хүдөөдэмнай хаа хаанагүй иимэ болоодүйхэн байһан үетэй.

Эдэ үгэнүүд зүб хэлэгдээ. Хүн зоной эрилтые хангалга, илангаяа ажаһуудалай асуудалнуудые шиидхэлгэ —бидэнэй гол зорилгонуудай нэгэн болонхой. Эрдэм наукын, химиин эди шэдиие хэрэглэн, хүдөө ажахыгаа ашаг ехэтэй болгохын түлөө бүхы зоной тэмсэжэ байхада, ажаһуудалай асуудалнуудые шиидхэхэ үүргэтэй бидэнэрэй харюусалгын бүри ехэ болоһые мэдэрнэбди.

Манай Хяагтын промкомбинат улад зониие ажаһуудалай талаарнь хангахын тула нилээд оролдоно. 1963 ондо түсэб даабаряа дүүргээ һэн. Байгша оной январь, февраль һаранууддайшье дүн иимэрхүү: хоёр һара соо 11100 түхэригэй хубсаһа һэльбэхэ түсэбтэй аад 11850 түхэригэйхиие хадхаһан байнабди. Хубсаһа, гутал һэльбэн хадхаха оёхо мэтын хүдэлмэри манай гол ажал болоно.

Хяагта хотын зонһоо захил олоор ородог, гэхэтэй хамта хүдөө нютагай колхоз, совхозуудай ажалшад тэдэнһээ заахашье дутанагүй. Комбинадай оёлгын цехтэ һара соо городойхидһоо 700—800 гаран захил ородог һаа, хүдөө нютагуудай хүн зонһоо ороһониинь тэды шэнээн лэ болодог.

Колхоз, совхозуудаар 2 машина ябажа, хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хангана. Нэгэ машинамнай һарын 3—4-өөр, хоёрдохинь 6—7-ноор гарадаг юм. Богонёор хэлэхэдэ, хүдөө нютагаар манай машинануудай ябаха тусхай график табигданхай. Машинаар гараһан оёдолшод, сабхишад, часы, радио заһаха мастернууд байра дээрэнь захил абадаг, аргын байбал—тэндэнь бүтээжэ үгэдэг юм. Мастер-эсхэгшэ Петр Тарасов, жолоошон Сергей Визунов, часы заһадаг мастер Геннадий Пахомов, радиомастер Вадим Яковлев гэгшэд түрүүшын машинаар гарадаг. Хоёрдохи машинада оёдолшон-мастер Евдокия Климова, сабхишан Евдокия Очиртарова болон бусад ябалсана.

Иимэ арга ямар туһатайб? Совхозой нэгэ бригада гү, отара, гүүртэдэ комбинадайхид ерэбэ гээшэ. Оёдолшон юумэ оёхо захил абаха, хубсаһа заһабарилха, сабхишан-гуталнуудые заһахаяа абаха, часы, радио заһаашад баһал өөһэдынгөө уялгануудые дүүргэхэ. Хүн зоной ажаһуудалай али олон эрилтэ гансата хангагдана ха юм. Мал, хонин ажал дээрэ ажаллажа байһан хүнүүд сагаа дэмы баранагүй. Мүнөө үень Хяагтын аймагай хүн зоной ажаһуудаг 64 тосхон, һууринай зон иигэжэ хангагдадаг болоо.

Мүнөө хабарай тарилгада бэлэдхэлэй халуун хаһада бидэшье сүлөөгүй байнабди. Тарилгын эхилэмсээр манай машинанууд полевой стан дээгүүр ябажа эхилхэ юм. Парикмахер, фотограф, часын, радиогой мастер, сабхишан, оёдолшон механизаторнуудта ошожо, захил абаха, заһабари хэхэ байха. Хүдэлмэриин хубсаһа оёхо, заһабарилгада ороходо бүд, сабхиин булгайр ула, түрии, хадааһан, ниилхэ гэхэ мэтын хэрэгсэлнүүд бэлдэгдэнхэй.

Н. Силантьев,
Хяагтын аймагай промкомбинадай директор.

ШЭНЭДХЭГДЭҺЭН ЗАВОД

...НЭ ҮГЛӨӨГҮҮР слесарь Бардо...нов эртэлжэ цехтээ ерээ һэн. ...рхан бэетэй, үргэн мүртэй энэ ...й һаралгүйхэнөөр цех соогуур ... гараад, машинануудай ха...л ерэнэ. Машинын хажууда ерэ..., тэдэнээ тоһодоно, арилгана. ...лесариин нюур шарайень хара...ехэ баяртай. Теэд баярлангүй ..., түхеэрэлгэнүүдынь бултадаа ... болонхой.

...дүүханаар гараа арилгаад, ...нов транспортернуудые хара...гааашаа гарана. Урдань шэнэ ...обойн харагдана. Тиигээд «тэн...и хэгдэжэ байгаа юм ааб, хара...эрэгтэй»,—гэжэ Борис Гар...ич шиидээд, түмэр-бетон болон ...о баригдаһан шэнэ корпус тээ...шадүүхан алхална.

...э бүхы ажалынь оньһожоруу...һаа гадна автомат зэбсэгүүд ...ргэдэг болохо юм гэжэ һана... Бардонов баярлаад абана. Өөр...али нэгэ хэдыхэн наладчигуу...одэхи түхеэрэлгын хойноһоо ...н хаража байдаг болоходонь ...сё байхаб!

...дүйн заводые ухаандаа бо...жо байхадаа, нүхэр Бардонов ...редприятиин үндыжэ эхилһэн ...н үдэрнүүдые һанаандаа .... Тиихэ зуураа 30 жэлэй ...тээ Эрхүүгэй областиин Жел...жэ буряад тосхонһоо комсомо...путевкоор эндэ ерэһэнээ мүн лэ .... Тэрэ үедэ завод һаял ашаг...ла үгтэхэ гэжэ байгаа һэн. Тии...лагар сагаан шэлэй түрүүшын ...татагдан гараа бэлэй. Хүн зо...ажаһуудалда хэрэглэгдэхэ тэрэ ...үнүүдэй досоо ямар ехэ смог ...түрүүлээ гээшэ һэм!

...нөө энэ завод тэрэ үеынхиһээ ...доо болсшонхой байба. Состав...дэй мантан томо корпус, га...ниин шэнэ байшан, шэл отс...гсалдаг цехэй һаруул үндэр корпус, заводоуправлениин олон дабхар гэр һүртэйгөөр харагдана...

Машинно-ванна цехэй байшангай ханануудай хажуудань бодхсогдожо байхыень Бардонов сонхоор харана.

Бардоновой хажууда цехэй начальник Николай Шакирович Таштамиров ерэнэ.

— Зай, хабсаралгамнай хэр хэгдэнэб?—гээд тэрэ асууба.

— Мүнөө дээрээ иимэ тиимэ гэжэ хэлэхэнь бэрхэтэйшэг,—гээд Борис Гармаевич харюусаадхиба.—Туршажал эхилхэдээ мэдэхэл бэзэбди. Тобшоор хэлэхэдэ, һайсал носолдохо хэрэгтэй, техникэнь срёо оньһон гээшэ ха.

— Бараг ааб даа, иимэл юумэ үзэжэл ябаа бэшэ гүбди,—гээд Таштамиров саашань үргэлжэлүүлнэ.

— Тиимэншье тиимэ, техникэмнай ямар түргэнөөр хүгжэнэ гээшэб, ехэл гайхалтай,—гээд Бардонов зүбшөөнэ.

— Зүб даа,—гээд Таштамиров харюусана.—Энэмнай бурханай зарлигаар бэшэ, харин манай өөһэдымнай хүсөөр, өөһэдымнай гараар хэгдээ бшуу. Һанаад үзыш, уралан нарижуулгын талаар гансахан шинии оруулһан дурадхалнуудаар хэды шэнээн хүдэлмэри хэгдээ гээшэб. Шимни энээнээ мартаад байна бэшэ аабши?

Борис Гармаевич энеэбхилэн татаад: хайшан гээд мартахабши даа! Дурадхал бүхэниие хэдэн һүни унтангүйгөөр зохёохоо бэлэн бэшэ ха юм.

Һүүлээрнь Борис Гармаевич өөдөө хоёрдохи дабхарта гаража, транспортерой хүдэлжэ байһан лентые ехэ анхаралтайгаар харана. «Юрэдөө энэ транспортер юундээ хэрэгтэй юм. Энэ сульфадые транспортероор бэшэ, харин хоолойнуудаар дамжуулжа боломоор ха юм»,—гээд слесарь бодомжолно. Энэ ушарта сульфат гээлтэ хоролтодошье орохогүй, гадна үшөө хоёр мотоор сүлөөлэгдэжэ, ондоо ажалда хэрэглэгдэхэ бшуу.

Үдэшэниинь гэртээ ерээд, столдоо һуужа, элдэб олон тоо бодолго хэжэ захалба. Карандашай нариихан зурлаанууд саарһан дээрэ хойно хойноһоо зурылдаба. Тиигэжэ бункернуудай, элеваторай түхэл зурагдаһан янзатай. Энэ элеватораар бутархай сульфат хоёрдохи дабхарта гаргагдаха юм.

Нүхэр Бардоновой хэһэн хүдэлмэри миил хосороогүй. Үглөөгүүр цехэй начальнигтай уулзамсаараа Борис Гармаевич өөрынгөө дурадхалые ехэ тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ. Тэрэнэй һанамжануудые Таштамиров һайшаана. Тиигэжэ механик Кирюшиниие урижа асараад, Бардоновой һанамжа бодолые эсэстэнь хүрэтэр шиидхээ һэн. Уданшьегүй цех соо байдаг 4 бункерай орондо хоёр секцитэй нэгэ бункер табигдаба. Урдань хоёр двигательтэй байһан транспортершье хэрэггүй болоо. Агаар бузарладаг сульфадай тооһоншье хараа байса бага болоо бэлэй.

Борис Гармаевич болон тэрэнэй нүхэд үйлэдбэриие улам саашадань хүгжөөхын тулада уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые оруулжал байдаг. Механик Кирющинтэй, слесарь Зайцевтай, цехэй начальник Таштамировтай хамта кремнефтористо натри һагшадаг һагшуур тодхоһон байна. Тиигэжэ гурбан хүн сүлөөлэгдэжэ, ондоо хүдэлмэридэ эльгээгдээ, зургаан электромотоор хэрэглэгдэхэеэ болижо, үлүү гараһан байгаа.

Улаан-Үдын шэлэй завод Россин Федерациин шэл үйлэдбэрилдэг предприятинуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүү һууринуудай нэгые кварталһаа квартал бүридэ ээлжэ ябадаг. Энэ амжалтада Борис Гармаевичай болон тэрэнэй нүхэдэй оруулһан хубита нилээд ехэ. Тэдэнэй хүн бүхэниинь хоёр хүдэлмэришэнэй орондо хүдэлдэг байһан.

Шэлэй заводые шэнэдхэн хубилгаха хараа түсэбүүд Борис Гармаевич Бардоновые ехээр һонирхуулдаг. Завод хадаа имагтал сонхын шэл ехээр гаргаха бэшэ, мүн шэнэ продукци үйлэдбэрилдэг болохо, шэнэ барилгануудта болон машина бүтээлгын промышленностьда изоляциин материалнууд, сталинит, мүлигдэһэн шэл болон бусад материалнуудые үгэдэг болохо юм. Шэнэлэн хубилгагдаһанай һүүлээр заводой үйлэдбэриин хүсэн хоёр дахинһаа үлүүгээр ехэ болохо байна.

Мүнөө тус заводой гаргадаг продукци Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй бүхы тосхон нютагуудта шахуу ябуулагдажа байдаг.

Борис Гармаевич нэгэтэ заводойнгоо хашаа соогуур ябатараа, түмэр харгы дээрэ «Вьетнамай Демократическа Республика» эльгээгдэхэ адрестай хайрсагуудай вагонуудта ашаалагдажа байхые обёорожорхибо. «Харыш юрэдөө, Улаан-Үдын заводой гаргаһан шэл яаһан холо эльгээгдэдэг гээшэб» гэһэн бодол Борис Гармаевичай ухаанда баяр түрүүлээ.

Сэлэнгэ мүрэнэй шэргэшэгүй урасхал мэтэ, Улаан-Үдын энэ заводой гаргаһан шэл оронойдмнай, мүн ондоошье гүрэнүүдэй город, тосхонуудаар таражал байдаг. Энэ шэл хүнүүдтэ гэрэл, туяа, дулаа, зол жаргал асараг лэ.

Т. АКИМОВ.

РАССКАЗ

ХАРАНХЫ ҺҮНИ

Хужар марсаар элбэг Адагалигай голые үгсэхэдөө, голой хоёр бээр атарлан бэлшэжэ яоаһан адуун дүрэгые заатагүй харахат. Анханһаа хойшо буряад зоной домог болоһон адуун эрдэни һүрэг харахадаа, сагаа мори унанхай ута урга шэрэнхэй эмээл дээрээ хэсылдин һууһан адуушантай уулзаха дурантнай хүрэхэ бээз. Энэмнай хэн гээшэб гэбэл аяар арбан долоон жэлдэ адуунай хойноһоо дахаһан, барьягар томо бэетэй табидаа дүтэлжэ ябаһан Бадмын Базар мүн лэ гээшэ. Одоо бишни халуун шулуу долёоһон, зобохо тулихые үзэһэн, аяар арбан долоон жэлдэ үдэр һүниие илгангүй, адуу манаһан хүн би. Бэлэн юумэнһээ айхагүй, халтад гэһэнһээ халтирхагүй бил гээ һаа, бил гээшэб гээд, арад зондо хөөрэдэг бэлэй. Бадмын Базарай намтаршье хөөрөөд яахамнайб, харин нэгэ һүниин туршада болоһон ушаралта ябадал хөөрэхые зүбшөөгыт.

Нажар зунай харанхы нэгэ һүни Базарнай адуугаа манахаяа, ардаг мориёо унаад аянгата дуугаа таталуулһаар мордоо бэлэй. Эгээл һүниин тэн боложо байхада баруун хойто зүгһөө гэнтэ тэнгэри бүрхэжэ, олиггүй ехэ сахилгаан залинта аадар хүнэгөөр адхаһан шэнгеэр эхилшэбэ. Зунай тэнгэриин сэлмэг тэнюунда мэхэлэгдээд, дабхасагүй гараһан Базар мэгдэжэ, адуугаа хуряажа, Хоолой Хүндын эхиндэ уруулжа зогсоожорхёод, тээ хойнонь хоёр модо тухай байһан хонишон Дагбында аадар бороогой замхатар байгаад, нэгэ аяга халуун сай уужа ерэхэ һанаатай сэхэ хойшоо шэглээд, моринойнгоо аһан шадалаар аадар бороогой хүүеэн шааяантай урилдан гүйлгэшөө бэлэй.

Хүсөөтэ Хүндын голой хойто бэедэ байдаг хонишон Дагбында ошохонь тиимэшье бэрхэтэй хэрэг бэшэ һааб даа. Харин гасаан боложо, нюдэ балай харанхы һүни, сахилгаата аадар бороо соогуур сэхэ хойшо шэглэн ябанаб гэжэ Базарнай толгойгоо эрьеэд, баруун тээшээ харайлгажал мэдэбэ ха.

Аадар бороон улам улам шэрүүдэн, мэнэ мэнэ сахилгаан зурагас гээд лэ, тэнгэриишье дуун эндэ тэндэ тус, нюс лужаганаха, ташаганахань шэхэ дүлиирмэ боложо, юрэдөө голтой амитанай энэ һүни ябаханшье бэрхэтэй шэнги болобо. Нэбтэ шобто норошоһон Базар абаралта бурханаа, үргэлтэ тэнгэриеэ нөөхил урданһаа хойшо харанхы мунхаг буряад зоной дурдадагай ёһоор үгэлэн хэлэн ябахынь тэндэ, гэнтэ сахилгаан зурагад гээд, урдаһаань томо гэгшын ябаган хүн ерэжэ ябана гэжэ хараба ха. Зай ямар амитамни энэ харанхы һүни, аадар бороон соогуур ябаба гээшэб, минии эжэл байжал болобо хаш гэжэ һанахынь тэндэ мориниинь зуг татаад зогсошобо. Моринойнгоо зогсоходо, гайхаһан Базар иишэ тиишээ эрьелдэн хараашалба. Хажуудаа байһан амитание мүргөөгүйдөө харахын аргагүй харанхы байгаа ха юм. Гэнтэ сахилгаанай сахихада харан гэһээнь, нөөхи ябаган хүниинь моринойнь сэхэ урда тархи тушаань нюураа бүтүүлээд, зогсожо байба. Ухаа мэдээ алдаһандаа яахаяашье ойлгожо ядаһан Базар хэдэн удаа мэндэшэлбэ. Тэрэнь балай абяашье гарангүй, хүдэлэнгүй зогсожол байба. Тиигэхэдэнь, Базар бүришье ехээр айжа, нюрга уруунь хүйтэ даагаад, нюдэнүүдынь үһатаад юушье харахаяа болишобо. Урдань Хүсөөтэ Хүнды шүдхэр эзэнтэй юм, иишэ тиишээ һүни ябаһан зон шүдхэр хараабди гэжэ байжа хөөрэлдэдэг байгаа. Баһа зариманиинь Хүсөөтын эзэн хүниие хараха дурагүй юм, тиигээд нюураа бүтүүлээд ябадаг гэжэ байжашье хөөрэлдэдэг һэн. Мүнөө Базар зоной хөөрэлдэдэгые гэнтэ һанажа, ухаа мэдээ алдан шүдхэр шолмостой уулзаад байнаб гэжэ һанаад, абарагша ехэ бурхамни абарыш, үргэлтэ дээдэ тэнгэримни үршөөгыш, сахилма сагаан моримни бү хүсэгдыш, абарыт, хайрлыт гээд, гэнтэ даб гээд гүйлгэжэрхибэ ха. Балай холошье гүйлгэнгүй, мориниинь гэнтэ юунһээшьеб будхаад, халба һүрэхэдэнь Базаршье моринойнгоо буруу тала уруу унжагаад унашоо бэлэй. Мориниинь һүниин харанхы уруу хазаар эмээлээ хангиргаһаар наярхай табжархай юумэ бороое уруу гүйгөөд ябашоо һэн. Одоо Базар юугээшье мэдэхэеэ болиһон юумэ ори бархи табин тэмээшэлэн мүлхин ябаха зуураа, гансал бурхан бурхан гэхэнь дуулхаар байтаал ха. Ямаршье аза талаангүй хүн байгаа гээшэбиб, талаангай байгаа һаань, абаралта дээдэ бурхан сахюусамни абарыш намайгаа, үршөөгыш гээд урагшаа даб гэн гэхэдээ ямаршьеб норпогор зөөлэн хүбэн шэнги юумэн дээгүүр тороод, шүдхэр абаашабал, барибал гэжэ хашхараад мэдээ табин алдалшоо бэлэй.

Унаад хэбтэһээр удаан болоо юм гү, хэн мэдэбэ, харинь ... солоохой орожо, нюдээ нээжэ харахадань аадар борооншье үни болишоһон, үдэр боложо наранше гарашаһан, зунай үглөөнэй һэрюундэ жэргэмэл шубууд жэргэжэ байгаа бэлэй. Одоошье үдэр болотор абаашаагүй хадла нөөхи шүдхэрни үни ошоо ёһотой гээд нэгэ бага зориг орожо гэдэргээ харахадань, Шандалиин центр ородог харгын зүүн талын томо гэгшын зоомол хүсөө шулуун болошолой. Хүсөө шулуунһаа айжа мэгдэһэндээ урмаа хухаран, бодон гэхэдэнь хүлэйнь хойнохоно хонишон Дагбын хатайртажа муудажа ухашаһэн нэгэ сагаан хонин пэсхыжэ хэбтэбэ. Одоол бэлэн юумэнһээ айдаггүй, халтад гэһэнһээ халтирдаггүй Базар юунэй болоһые һаял мэдэжэ ехэл урмаа хухараа һэн. Юун болоһон байгааб гэхэдэ, хойшоо хонишон Дагбында ошохо хүн аад, баруун тээшээ гүйлгэһөөр мориниинь хүсөө шулуунда туласа ерэхэдээ зогсожо, «эзэнээ шүдхэртэй уулзуулжа» айлгаһан байгаа бшуу. Тиигээд бурхан тэнгэриеэ дурдаад, гүйлгэн гэхэдээ һүниин харанхыда нөөхи хонишон Дагбын үхэһэн сагаан хонин дээрэ туласа ерээд, айһан сошоһондоо мориниинь гэнтэ халба һүрэн будхаад эзэеэ унагааажа бүришье айлгаһан байгаал даа.

Заа мүнөө Базар яахашье мүрөө оложо ядан байгаа бэлэй. Арбан долоон жэлдэ адуу манажа ябахадаа ямаршье юумэнһээ айгаагүй аад, үнгэрэгшэ һүни хүсөө шулуу ерэжэ мэндэшэлһэнээ, шүдхэр болгон айһанаа, мүн нөөхи хонишон Дагбын үхэһэн сагаан хонин дээрэ орожо ябаган болоһоноо һанажа ехэтэ аягүйрхэн нюураа хэхэ газарда оложо ядан байха зуураа, юунэй түлөө бурхан тэнгэреэ дурдан ори бархи табяа, зобоо туляа гээшэбиб гээд, халаглан һалд гээд газарта һуушоо бэлэй.

Харин тиигээд хонишон Дагбында ошоходоо энэ һүниингөө ушаралта ябадал нюужа, танайда ерэжэ ябаһаар моритоёо унажа морнёо алдааб гэжэ худлаар хэлээд, одоо даа сай уужа танижа садаад, хонишон Дагбын хашан хара мори унажа бүн бүнхэн шогшуулһаар адуун тээшээ ошоо бэлэй.

Юрий САМОЦЫРЕНОВ.
Тугшан.

Братска ГЭС-эй 3 миллион 600 мянган киловатт хүсэтэй 16 хүсэтэ агрегадуудынь бултадаа хүдэлдэг болоо. Эдэ агрегадууд ...й индустрида электрын элшэ хүсэ гаргана. Братск-Тайшет-Кама ла гэһэн электродамжуулгын линиин баригдажа дүүрэхэдэнь ... Сибириин, Красноярска хизаарай, Кузбассай предприятинууд болон барилгануудта тус станциһаа ток дамжуулагдадаг бо... Зураг дээрэ: Братска гидроэлектростанциин плотина.

ТАСС-ай фотохронико.

ШЭНЭ ЗҮЙЛНҮҮД

ВДНХ-гай һонин

Ургамалнуудые хорото шумуул, хорхойһоо, элдэб үбшэнһөө хамгаалха шэнэ хоронууд эндэхи «Газар таряалан» гэжэ павильон дотор табигданхай. Эдэ шэнэ хоронууд хүсэ ехэтэй юм. Тиимэһээ багахан хэмжээтэйгээр хэрэглэхэдэ таарамжатай, гаргашаньшье хямда байха. Саахарай свёкло, кукуруза тарихадаа хүрэнгын үрэһэ тэдэ хоронуудаар тооһодохоодо бүришье таатай. Шэнэ хоронуудай һайн талань үшөө юуб гэхэдэ, хүнэй, амитанай бэедэ аюулгүй байна.

Фосфор гэдэг элемент хүнэй, амитанай, мүн ургамалай амидаралда тон шухаг зүйл. Амитанай яһанда 60 процент хүрэтэр фосфат кальци байдаг. Фосфорой дуталдабал, амитан үбшэндэ бэлээр дайрагдадаг. Энэ ушар үбэлэй үедэ бүришье һаа үлүүсэ байдаг. Энэ дутагдалые хүсэлдүүлхэ арга олдоо. Фтор гэжэ элементһээнь сүлөөлһэн фосфор кали хоёрой холисые тэжээлдэ нэмэхэдэ һайн гэжэ элирхэйлэгдээ. Иимэ холисо хэрэглэхэдэ, залуу малай шэгнүүр 10—15 процентээр, һү һаали 5—8 процентээр нэмэдэг байһыень туршалга харуулаа. Тэжээлэй иимэ химическэ зүйл «Тэжээл» гэжэ павильон соо харуулагдана.

М. Ларькин,
СССР-эй ВДНХ-гай экскурсовод.

ХАНИ ХОЛБООНОЙ ХАБА, ҮРЭ ЕХЭ

МОСКВА, мартын 24. (ТАСС). Советскэ Союз зуу гаран оронуудтай соёл гэгээрэлэй болон эрдэм шэнжэлэлгын талаар холбоо барисаатай болонхой гэжэ совет болон гадаадын журналистнуудта зорюулагдаһан пресс-конференци дээрэ хилын саанахи гүрэнүүдтэй культурна холбоо барисаа байгуулха хэрэг эрхилхэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ С. К. Романовский мэдүүлбэ. Тиихэдээ КПСС-эй түүхэтэ XX съездын һуулээр иимэ холбоо барисаамнай нилээд үргэдэнхэй гэжэ тэмдэглэһэн байна. Социалис гүрэнүүдтэй байгуулһан тиимэ холбоо барисаан хадаа социализм болон коммунизм байгуулха хэрэгтэ улам ехэ туһа нэмэри хүргэдэг, социалис лагериин оронуудай соёл болбосоролые али алиндаашье дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр туһалдаг, тэдэнэй аха дүүгэй хани барисаае улам бэхижүүлдэг байха юм.

Советскэ Союз соёл гэгээрэлэй болон эрдэм ухаанай талаар Африкын, Дүтын болон Дунда Зүүн зүгэй, Азиин Зүүн-Урда талын, Латиин Америкын олохон гүрэнүүдтэй бодото харилсаануудые бэелүүлнэ. Зүгөөр, манда бии байһан арга боломжонууднай гансал энээгээр хизаарлагдана бэшэ. Яһала олон капиталис гүрэнүүдтэй, тэдэнэй дунда Англитай, Францитай, Италитай, США-тай, Японтой, Финляндитай, Данитай болон бэшэшье оронуудтай бэе бэедээ ашагтай холбоо барисаа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнабди.

Совет дээдэ һургуулинуудта 128 хари гүрэнһөө ерэһэн 24 мянга шахуу хүбүүд, басагадай эрдэмдэ һуража байдагынь дэлхэйн олон ондоо оронуудтай Советскэ Союзай үрэжэлтэй һайнаар хани харилсаатай болоһониие эли тодоор гэршэлнэ. Хамта 17 мянга гаран совет эрдэмтэд, багшанар, врачнууд, искусствын ажал ябуулагшад, спортсменүүд гансахан үнгэрэгшэ жэлдэ хилын саана гаража ерээ һэн. Тиихэдэ 18 мянга шахуу гадаадын айлшад Советскэ Союзда ерэһэн байгаа. Совет ороной олохон уран һайханай коллективүүд хэдэн арбаад хари гүрэнүүдтэ ошоһон, баһа 90 гаран гүрэнүүдэй кинотеатрнуудта совет кинофильмнүүдые һонирхожо хараһан байгаа. Совет спортсменүүд 400 шахуу уласхоорондын спортивна урилдаа, мурысөөндэ хабаадалсаа һэн.

1964 ондо Советскэ Союзай соёл гэгээрэлэй болон эрдэм ухаанай талаар холбоо барисаань бүри ехээр үргэдэхэ юм гэжэ С. К. Романовский мэдүүлбэ. Мүнөө олон ондоо гүрэнүүдтэй баталһан хани харилсаанай түсэбүүдтэ гар табигдаа. Тэдэ бүгэдые бэелүүлхэ ябадал гансашье Советскэ Союзһаа бэшэ, мүн нүгөө талын гүрэнүүдһээ дулдыдаха байһаниинь мэдээжэ. Совет хүнүүд тухай хэлэхэ юм болоо һаа, тэдэнэр дура хүсэлөө мэдүүлһэн бүхы гүрэнүүдтэй эрдэм ухаанай болон соёл гэгээрэлэй талаар холбоо барисаагаа дэлгэрүүлхээр бэлэн байна. Энэмнай арадуудай хоорондохи хани барисаанай болон суг ажаллалгын хэрэгтэ туһа нэмэри хүргэхэ байна бшуу.

Эхэнэрнүүд хубитаяа оруулна

Үйлэдбэри дээрэ ухаалан зохёолго, уралан наряжуулга нэбтэрүүлхэ талаар манай заводой хүдэлмэришэдэй дунда тусхай конкурс хирэ хирэ болоод үнгэргэгдэжэ байдаг. Тээсгэнэй, уласхоорондын эхэнэрнүүдэй үдэртэ зорюулагдаһан тиимэ конкурс заводой эхэнэр хүдэлмэришэдэй дунда үнгэргэгдэһэн байгаа. Тус конкурсдо хамтадаа 11 эхэнэр хабаадалсажа, богонихон сагай хугасаада уралан наряжуулгын 13 дурадхал оруулжа, тэдэнээ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ шадаһан байна. Үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн уралан наряжуулгын эпаар жэлдээ 400 түхэриг алмагдаха болонхой.

Һаяхан тус конкурсын дүн гаргагдахада заводой электросагнууршад Галина Осиповна Куклина, Евгения Пантелеевна Янькова гэгшэд түрүү һууринуудые эзэлээ. Эдэнэр жэлдээ 144 түхэригэй алмалта үгэжэ байха дурадхал оруулһан байха юм. Заводой термист Тамара Алексеевна Ботинова, хэбшэн Любовь Павловна Степанова гэгшэд хоёрдохи һуури эзэлээ. Дурсагдагша нүхэдэй ухаалан зохёолго, уралан наряжуулга үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэнэй ашаар, ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлһэн байна.

С. Колода,
«Электромашина» заводой хүдэлмэрилэгшэ.

Зураг дээрэ: конкурсдо түрүү һууринуудай нэгые эзэлһэн коммунис ажалай ударник Ирина Ильинична Нагаслаева.

Авторай фото.

СПОРТЫН ХРОНИКО

△ Улаан-Үдэ городой түмэр замшадай клуб соо боксоор эдиршүүлэй дунда городой түрүү һуури эзэлхын түлөө мурысөөн болохонь. Мурысөөн апрелиин 3-һаа 5 болотор үнгэргэгдэхэ. Мурысөөндэ эрхимлэһэн командань Благовещенск городто үнгэргэгдэхэ Сибирь болон Дурна зүгэй зонын түрүү һуури булаалдаха тулалдаанда хабаадалсаха эрхэ олохо юм.

△ Мартын 26-һаа апрелиин 30 болотор эдиршүүлэй дунда Сибирь болон Алас Дурна зүгэй зонодо түрүү һуури эзэлхын түлөө мурысөөн бүхын дүрэ булаалдаагаар үнгэргэгдэхэнь.

Мурысөөндэ Амарай, Шэтын, Эрхүүгэй, Новосибирскын, Омскын, Тюмениин, Курганай, Челябинскын областьнуудай, Алтайн, Примориин, Хабаровскын, Красноярскын хизааарнуудай, Тувагай, Яхадай, Буряадай, АССР-нүүдэй барилдаашад хабаадалсахань. Мурысөөн Ленинэй орденто Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой хуушан байшан соо болохо.

△ Байгша оной апрелиин хахадаар Шэтэ городой боксернуудай команда манайда айлшаар ерэхэнь. Хэр угһаа хойшо хоёр городуудай спортсменүүд хоорондоо мурысэжэ, спортын хүдэлмэри һэргээжэ байдаг һайн заншалтай юм. Улаан-Үдэ городой шадамар бэрхэ боксернууд — СССР-эй спортын мастернууд, нэгэдэхи разрядтайшуул энэ мурысөөндэ бэлэдхэжэ байна.

△ «Ажалай резервын» спортсменүүдэй дунда хирэ хирэ болоод лэ спортын элдэб зүйлөөр мурысөөнүүд үнгэргэгдэжэ байдаг. Апрелиин 1-һээ 4 болотор Ростов-на-Дону городто Россиин Федерациин түрүү һуури эзэлхын түлөө дүрэ булаалдаагаар мурысөөн үнгэргэгдэхэ болобо. Тус мурысөөндэ хабаадалсахаар Улаан-Үдын нэгэдэхи профессионально-техническэ училищиин һурагшад Данзанов, Петров, Шмелев, Захаров гэгшэд мордонхой.

А. Гармаев.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха, саһа шуурган болохогүй. Баруун хойто зүгһөө абаһаар һулахаханаар, удаань шангашагаар һалхилха. Хойто аймагуудта 5—10 градус хүйтэн, бусад газар нютагуудта нэгэ градус дулааанһаа 4 градус хүрэтэр хүйтэрхэ.

Мартын 27—28-най үдэрнүүдтэ республика дотор үүлэтэйшэг байха, саһан орохогүй. Баруун хойто зүгһөө һулахаханаар һэбшээлхэ. Хойто аймагуудта һүниндөө 19—24, үдэртөө 4—9, урда аймагуудта 11—16 градус хүйтэн, үдэртөө 0—5 градус дулаан болохоор багсаагдана.

ХҮСЭТЭЙ ХҮН

Хүхэлби үндэр Саяанай
Хүмэг түргэн хормойдо
Хүнүүдшье үдэхэдөө
Хүдэр, томо хүсэтэйнүүд.
Үдэрэй сагаан толон соо
Үүлэ мананай тооһон соо
Үнгэрэн, байһан сагай
Үйлэ хубиин үршөөлөөр
Мүшэншье унтардаг
Мүнгэншье хубирдаг...

Галһаа һаруулаар бадарһан одон сагаан ой ухаанай оёоргүй гүн соогуур шэнгэһэн арюун дурасхаал, алдар соло хэзээдэшье унтаршагүй. Тиимэһээ урда зуун жэлэй һүүл багта болоһон нэгэ һонин ушар тухай дурдая. Тэрэ үедэ Дугарай Намсарай гэдэг бүхэ хүн Түнхэнэй Шарһан нютагта ажаһууһан юм. Тэрэнэй бэень хабһагүй, хүнды сула яһан, үргэлжэ бүтүү сэмгэн мэтэ байгаа. Нэгэтэ Буртаг хаалһаа дээшээ добо үндэр дээрэ гэрэй модо отолжо байхадань, ород тосхоной арбаад гаран баяшуул тушаалдаад, «хүнэй ой соо ороод хулгай хэжэ байнабши» гэлдэһээр барижа сохихо гэжэ оробод ха. Теэд Дугарай Намсарай тэдэнэй хараһаар байтар яаралгүйхэнөөр тэбэрижэ хүрэшэгүй буха улаан шэнэһэ модо узуураарнь ходо татажа абаад, «манай хоорондын тэмдэг энээгүүр байг» гээд тэрэнээ оройгоорнь газар уруу шаажа орхиһон юм. Добтолһон баяшуул дороо мэдээ табижа, дүрбэн зүг, найман зүбхис тээшээ гүйлгэлдэһөөр орогүй үгы болоһон гэхэ. Тэрэ шаагдаһан улаан шэнэһэн һая болотор һууһан гэлсэдэг.

Нэгэтэ зун Эрхүү мүрэнии гаталжа гарахаар табигдаһан һала намартаа уһан сооһоо гаргагдангүй мульһэтэеэ барисалдан хүрэшэһэн байгаа. Хабар болоходо, тэрээнии заһабарилхаяа эрье дээрэ гаргахын тула 60 гаран хүн сугларба ха. Моридшье олон байгаа. Теэд эдэ зон перевоозые гаргажа яашье ядаба ха. Тииһээр үглөөдэр 100 хүн боложо сугларха гэжэ шиидээд тарабад. Харин үглөөдэр тэдэнэй ехэ олоороо суглархада, һалань үни эрье дээрэ гарашаһан байба.

Тэрээнии Дугарай Намсарай гаргаһан байгаа бшуу. Ушар юуб гэхэдэ, тэрэнэй мартаһан ташуур тэндэһээ олдоһон, үшөө шэнэхэн хярмаг дээгүүр хатаргажа ошоһон моринойнь мүр танигдаһан юм.

Энэ бүхэ тухай үшөө нэгэ баримта дурдая. Басаганай ехэ хуримаар худа болгожо Намсарай бүхые буулгаба. Архишье ехээр ууба. Тиин тэрэнэй улаан зээрдэ болоод һуухадань, хүршэ нютагайнь Зодбын Яндаг гэжэ бүхэ хүн Дугарай Намсарайе туршаха гээд, дарбагар сагаан һүхын үнеэгөөр бүхэ Намсарайн ара талаһаа, дала руунь аһан хүсөөрөө һүгөө һэн гэхэ. Теэд Намсарайн гарта байһан хундагашье салгидаагүй юм гэдэг. Эрьежэ харахадань, Зодбын Яндаг гүйжэ арилһан байгаа. Харин хожомынь «Хэн намайе һүгөөб» гэжэ асуугаад,—Зодбын Яндаг тиигээ гэжэ мэдэхэдээ, гэмгүй шандааһатай хүн байна»,— гээд һүхөөр һүгөө гэжэ оройдоошье үнэншэжэ үгөөгүй юм гэдэг.

Дугарай Намсарайн хүсые тодорхойлхо шэгнүүр тэрэ үедэ олдоогүй, юрэл багсаахада, олохон моринтой тэн хүсэтэй байгаа гэлсэдэг.

Хүндэтэ уншагшад! О, ямар тиимэ һүхэ балтада даагдахагүй түмэрөөр бүтэһэн шэнги, мүнөө сагай мантан томо трактор, машинадал хүсэтэй хүн байба гээшэ гү? Хай даа, арайшье тиимэ юумэн үгы байгаа ёһотой,—гээд заатагүй хэлэхэл байхаш. Теэд ульгэр бэшэ, харин үнэн ушар хадань, энэ нютагай һахал сагаан үбгэдһөө, һаншаг сагаан хүгшэдһөө һураха, асуухадаа үнэншэхэл баатай болоо. Мүн тиимэ хүсэ ехэтэй хүнэй манай дунда бии байһандань, сэдьхэлээ хүдэлгэн баярлахашье гээшэлтэ.

— Тэрэ үедэ, минии арба гаража ябахада, Дугарай Намсарай дала холо гараһан, үндэр томо, бүхыгөөгүй сэхэ тэгшэ бэетэй, үүлэн сагаан һахалтай үбгэн ябагша һэн, —гээд Шарһан нютагай Пранагай Бараади намда хөөрөө һэн.

Ш. Баймиков.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

МОНГОЛ ОРОНДО СААД, СЭСЭРЛИГҮҮД ҺАЛБАРНА

Урдань Монголой элдин үргэн талада урэ жэмэстэ саад байгаагүйнь мэдээжэ. Хүйтэн уларилтай энэ нютагта жэмэстэ модонуудай тарилгашье хэгдэдэггүй байһаниинь элитэ. Зүгөөр хэдэхэн жэлэй саада тээ республикын хойто зүгтэ—Орхон нютаг шадар яблока ургажа эхилээ гэһэн һураг суу орон соогуур тараа бэлэй.

...Би үнгэрэгшэ намар тэрэ нютагаар ябажа ерэһэн тухайгаа эндэ хөөрэжэ үгэхэ хүсэлэнтэйб. Бидэнэр газаа стол тойрожо һуугаад, эндэхи урэ-жэмэсэй станциин даргатай хөөрэлдэжэ һуубабди. Амтатайхан яблока, ранеткын хоншуухан үнэр намарай һэрюухэн һэбшээндэ хамар ама һэб һабхан дайраад лэ үнгэрнэ. Эндэ ургуулагдаһан яблокануудынь мантагар, томохонуудшье, амта шэмтээрээшье дулаан орондо ургуулагдаһан яблокадал үзэгдэнэ. Маанадаар хөөрэлдэжэ һууһан Эрдэнэ Баатарай Шагдар иигэжэ мэдээсээ һэн:

—Би бага балшар наһанһаа Монголой тала дайдаар мал адуулжа абахадаа, байгаалида дурлажа эхилээ һэм. Тиигээд һургуулида, удаань институтда һуралсажа, биологиин багша гэһэн диплом 1934 ондо абаһан байнаб.

Бүри тиихэдэ Шагдар нютагтаа саад, сэсэрлиг ургуулха асуудал шэнжэлжэ, һаналаа табижа ябадаг байһан. Теэд монгол хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн олон тоото номуудые уншажа, өөрынгөө табиһан асуудалда тодорхой харюу олежо ядахадаа, гадаадын гүрэнүүдэй номуудтай танилсажа эхилһэн намтартай. Тиигэжэ байтараа Шагдар гэр бүлэеэ абаад Орхон нютагай Шаамар ерэхэ болоһон байгаа. Залуу мэргэжэлтэ эндэ ерэмсээрээ урэ-жэмэстэ мододые эндээ тарижа үзэхэ юм байна гээд бодобо ха. Хүйтэн уларилтай энэ нютагта яблока хэр зэргэ ургаха хаб гэхэ мэтэ олон асуудал залуу хүниие тиихэдэ һонирхуулһан байгаа...

Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэрөө. Хэдэн жэлэй тэндэ Шагдар Советскэ Союзда айлшалхадаа, ородой агуу ехэ эрдэмтэ И. В. Мичуринай нютагаар ябажа, эрдэмтын ургуулһан саад, сэсэрлигүүдтэй танилсаһан, дүй дүршэлынь халан абаһан байгаа. Тиигэжэ Орхон нютагаа бусажа ерэмсээрээ, түрүүшынгээ туршалга хэжэ, яблокын эшэ модо һуулгаһан байгаа ха.

1957 ондо туршалгын участок дээрэһээ түрүүшын ургаса хуряагдаа һэн. Тэрэ жэлдэ ори гансахан яблока ургаһан байгаа...

Мүнөө Орхон нютаг шадар урэ-жэмэсээр баян ехэ саад сэсэг набшаар бүрхөөгдэнхэй, һалбаржа байдаг болоо. Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэһээ хэдэн арбаад тонно ургаса хуряагдажа абтана. Баян ургасын дунда мантан томо яблока, слива, груша, вишни, малина, үхэр нюдэн, гүлзээргэнэ бии. Мүнөө Шамартахи тус станци Монголой Арадай Республикын Наукануудай академиин дэргэдэхи туршалгын ажахы болгогдонхой. Эндэ ажаллажа эхилһэн эрдэмтэд таригдаһан жэмэстэ ургамалнуудаа шэнжэжэ, элдэб олон туршалга хэжэ, ехэ ургаса хуряажа абахые хүсэнэ.

Э. Шагдар—тус станциин директорээр хэдэн жэлэй туршада ажаллажа байна. Тиихэдээ энэ нүхэр гансаараа ажаллана бэшэ, харин урэ-жэмэс ургуулха хэрэгтэнь өөрынь бүлэнэрэйхид туһалалсажа, хамһалсажа байдаг юм. Шагдарай һамганиинь—Дамдиндулма сэсэг ургуулагша, ехэ хүбүүниинь—Биндэрья Москвада К. А. Тимирязевай нэрэмжэ[…] дөө ажахын академидэ һу[…] жа байдаг. Басаганиинь [...] рида, баһал саад ургуул[…] һургуулида һуралсана. Эгэ[…] га хүбүүниинь газарай [...] һэ шэнжэлэгшын мэргэжэл[…]

Республикын габьяата са[…] гуулагша, МНР-эй Наукан[…] академиин гэшүүн-корреспо[…] Э. Шагдар Монгол сайхан [...] нойнгоо бүхы нютагуудта [...] сэсэгүүдые тарижа, баян [...] хуряажа абахые хүсэнэ.

Эрдэмтын һурагшад багш[…] хараалһан түсэбүүдые бэел[…] нютаг нугадаа урэ-жэмэстэ [...] дуудые олоор һуулгажа эх[…] хэй. Мүнөө үедэ Юроогэй гү[…] ажахыда дүшэ, Жаргаланта[…] тагта 20 гектар газарта т[…] саад, сэсэрлигүүд һалбарна, [...] ороной худөө ажахын дүрбэ[…] гэдэлнүүдтэ урэ-жэмэс [...] байха питомнигууд бии боло[…] Иигэжэ хүйтэн уларилтай [...] гэлсүүлдэг Шаамарай урэ-[...] сэй станциин ургуулһан [...] аяар Халхын Гол, Урда [...] Дархан хото шадар ургажа [...] лээ! Баян урэ-жэмэс үгэжэ [...] даха саад, сэсэрлигүүд М[...] сайхан орондо һалбаржа, [...] сэсэгээрээ тала дайдые бү[...] шэмэглэнэл!

А. Седен[…]
АПН-эй ко[…]

ХАНИ БАРИСААНАЙ ЗАНША[…] НЕДЕЛИ

БЕРЛИН. Германо-советска[…] ни барисаанай бүлгэмэй пр[…] диумэй заседани эндэ бол[…] бүлгэмэй ниитэ-политическа[…] дэлмэри саашадань һайжару[…] асуудалнуудые зүбшэн хэл[…] Германо-советскэ хани бар[…] най неделиин үедэ абтаха [...] жэ ябуулгануудай түсэбүү[…] талагдаа. Эдэ хэмжээнүүдэй [...] гэм Демократическа Герман[…] Национальна фронтын Нац[…] нальна Соведтэй хамта май[…] һоо 14 хүрэтэр үнгэргэхэ [...]

(ТАСС).

ТҮРҮҮШЫН РАДИОТЕЛЕФОНУУД

СОФИ. (АПН-эй корр.). Радиоприёмник болон телевизорэй хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ Софиин завод дээрэ шэнэ түхэлэй радиотелефон зохёожо дүүргээ. Тэрэнь 40—50 километр зайтай газарта хэлхеэ холбоо хангадаг байха юм. Жэлэй эсэс хүрэтэр энэ заводойхид хэдэн зуугаад тиимэ аппарат бүтээжэ гаргахань.

Радиотелефонууд энэ ороной газар эдлүүриин ажахынуудта, транспорт дээрэ, эмнэлгын эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байна.

ХЭМЭЛ АРҺАН

СОФИ. (АПН-эй корр). Габроводо Добри Карталовай нэрэмжэтэ бүд нэхэдэг фабрикын хүдэлмэришэд хэмэл арһа гаргадаг болохо гэжэ туршалга хээд үзэбэ. Энэ шэнэ материал нооһоор болон синтетическэ утаһаар хэгдэхэ байна. Хэмэл арһан бэлээр сэбэрлэгдэхэ, будагдаха юм. 1964 оной дүүрэтэр Болгариин улад зон хэмэл арһаар оёһон пальто худалдан абажа эхилхэнь.

(АПН).

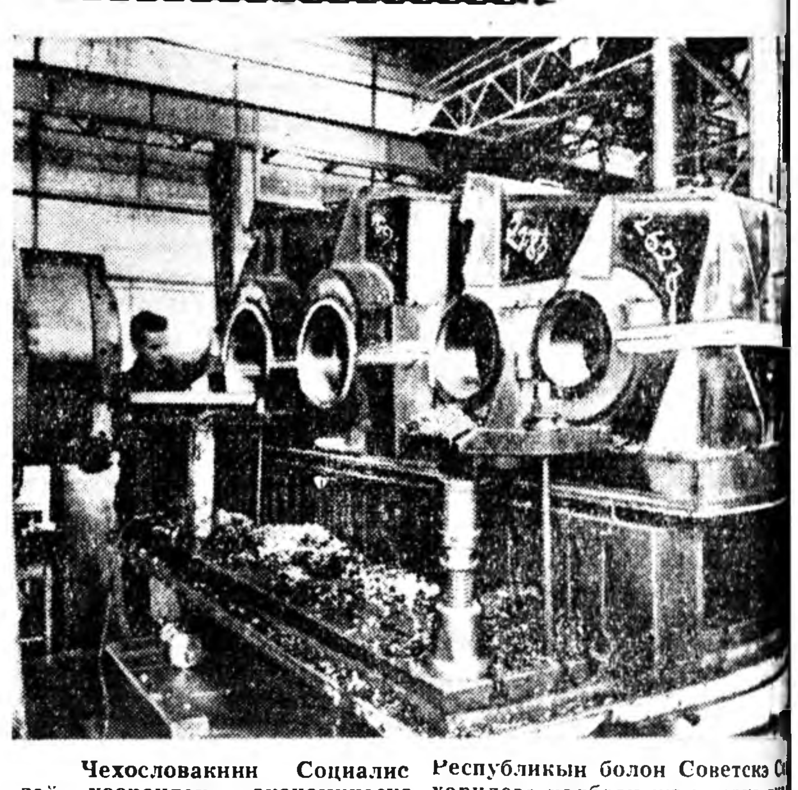

Чехословакиин Социалис Республикын болон Советскэ Союзай хоорондохи экономическа харилсаа холбоон жэл ерэхэ тута[…] үргэдэнэ. Чехословакиин гадаадын худалдаа наймаанда СС[…] нэгэдэхи һуури эзэлнэ. Зураг дээрэ: Уничов городтохи маш[…] бүтээлгын заводой цех соо. СССР-эй захилаар хүсэтэ экскаватор[…] дэ бүтээгдэжэ байнхай.

ЧТК-гай — ТАСС-ай фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Маршал Амер—ОАР-ай нэгэдэхи вице-президент

КАИР, мартын 24. (ТАСС). ОАР-ай нэгэдэхи вице-президентээр маршал Абдель Хаким Амерые томилхо тухай декрет ОАР-ай президент Гамаль Абдель Насер гаргаа гээд «Аль-Ахрам» газетэ мэдээсэнэ.

Үсэгэлдэр соносхогдоһон ОАР-ай конституционно декларациин ёһоор энэ шэнэ тушаал байгуулагдаа гээд газетэ онсолон тэмдэглэнэ. Ямар нэгэн онсо ушарай тохёолдожо, президентын тушаалһаа буугаа һаа, үбдөөд гү, али наһа бараад байгаа һаань президентын һунгагдаха хүрэтэр нэгэдэхи вице-президент ОАР-ай президентын тушаалые сэхэ дааха болоно.

ОАР-ай шэнэ правительствые Али Сабри байгуулха болобо

КАИР, мартын 24. (ТАСС). ОАР-ай шэнэ правительство байгуулха даалгабари республикын гүйсэдхэхэ соведэй түрүүлэгшэ Али Сабрида Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын президент Гамаль Абдель Насер үгэһэн байна.

Хүгжэжэ байһан оронуудай асуудалнууд, бэрхэшээлнүүд

ЖЕНЕВЭ, мартын 24. ТАСС-ай тусхай корреспондент Г. Шишкин иигэжэ дамжуулна:

Женевэдэхи суглаан—худалдаа наймаанай, хүгжэлтын талаар ООН-ой конференци хоёрдохи үдэрөө хүдэлмэрилжэ байна. Конференцидэ 120 ороной делегацинууд хабаададаг юм. Алжирай Республикын президент Бен Беллын амаршалгын бэшэг хоёрдохи үдэрэй хүдэлмэриин эхиндэ уншагдаа. Уласхоорондын экономическа харилсаанууд мүнөө хүрэтэр тэгшэ бэшэ эрхэтэйгээр бэелүүлэгдэнэ. Тиимэһээ хүгжэжэ байһан ороной арадуудта хохидол ушаруулна гээд бэшэг соо онсолон тэмдэглэгдэнэ. Иимэ байдал зайсуулха, дэлхэйн экономическа ёһотойл һайн харилсаа эмхидхэхэ шухала гэжэ Бен Белла тэмдэглэнэ. Иимэ харилсаан эмхидхэгдэбэл бүхы дэлхэй дээрэ амгалан байдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһалха байна.

Конференциин түрүүлэгшэ Кайсуни (ОАР) юрэнхы хөөрэлдөөн эхилээ гэжэ соносхоод, конференциин генеральна секретарь Рауль Пребиш гэгшэдэ үгэ үгөө. Дэлхэйн худалдаа наймаанай байдал болон уласхоорондын экономическа харилсаанууд тухай тэрэ дэлгэрэнгы элидхэл хээ. Хүгжэжэ байһан оронуудай байдал болон асуудалнуудта Пребиш элидхэл соогоо гол анхарал хандуулаа. Эдэ оронуудта хүн түрэлтэнэй гурбанай хоёр хуби тон хүндэ хүшэр эрхэ байдалда ажаһуудаг. Гээгдэлһээ гарахын тулада хүгжэжэ байһан оронуудта угаа ехэ мүнгэ зөөри хэрэгтэй гээд тэрэ мэдүүлээ. Гэбэшье худалдаа наймаанай мүнөөнэй хэмжээнһээ, худалдадаг болон худалдажа абадаг эд бараанай сэнгүүдэй алгасалдалгаһаа уламжалан энэ асуудал шиидхэлгэдэ ехэ бэрхэшээл тохёолдохо байна гээд Пребиш мэдүүлээ. Нэгэдэмэл Нацинуудай Организаци хадаа 60-аад онуудые хүгжэлтын жэлнүүд гэжэ соносхоод, арбан жэлэй эсэстэ национальна продукция арбан табан процентээр нэмээхыень хүгжэжэ байһан оронуудые уряалһан байна гээд Пребиш хэлээ. Гэбэшье дэлхэйн дэлгүүрнүүд дээрэхи шэглэлэй урданайнгаа хэбээр үлөөд байгаа һаань, энэ зорилго шиидхэхын тулада хүгжэжэ байһан оронуудта 1970 он хүрэтэр 20 миллиард доллар дутаха байна гээд Пребиш онсолон тэмдэглээ. Хүгжэнги промышленностьтай оронуудта түүхэй эдүүд улам бүри ехээр синтетическэ зүйлнүүдээр һэлгэгдэдэг боложо байһан дээрэһээ хүгжэжэ байһан оронуудай байдал бүри бэрхэтэй болоно гэжэ Пребиш үргэлжэлүүлэн хэлээ. Худалдаа наймаа эрхилэлгын эрхэ байдалай муудалгаһаа уламжалан, хүгжэжэ байһан оронуудта ехэ хохидол тохёолдуулагдана гээд Пребиш онсолон тэмдэглэһэн байна. Жэшээлхэдэ, хүгжэжэ байһан оронууд 1950 онһоо 1961 он хүрэтэр худалдажа абадаг болон худалдадаг эд бараануудай сэнгүүдэй алгасалдалгаһаа боложо, 13,1 миллиард долларой гарзада ороһон байха юм.

«Асуудалнуудые шиидхэхын тулада хүгжэлтые хангажа шадахаар худалдаа наймаанай шэнэ политика бэелүүлхэ тухай» элидхэл соо хэлэгдэһэн байгаа. Энээн тухай болдожолжо үзэхыень, хүгжэжэ байһан оронуудай байдал бодотоор һайжаруулхын тулада тодорхой хэмжээнүүдые абахыень конференцидэ хабаадажа байһан хүнүүдые Пребиш уряалаа. Социалис оронууд угаа түргэнөөр хүгжэжэ байһан дээрэһээ хүгжэлтэ багатай оронуудһаа эд бараа бүри ехэ хэмжээтэйгээр худалдажа абаха аргатай гээд Пребиш тэмдэглэһэн байна.

Социалис оронуудтай мүнөө хэгдэжэ байһан наймаан бүри үргэнөөр эмхидхэгдэдэг болохо ёһотой гэжэ Пребиш тоолоно. Мүн уласхоорондын худалдаа наймаанай үргэн организаци байгуулха шухала гэжэ тэрэ мүн лэ хэлээ. Экономическа талаар дарлалтаһаа сүлөөрһэн хүн түрэлтэн соёл сурталайнгаа талаар улам түргэнөөр хүгжэжэ, шэнэ шатада гаража шадаха гэжэ этигэжэ байһанаа Пребиш элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ элирхэйлэн мэдүүлээ.

АРАБУУДАЙ НЭГЭДЭМЭЛ РЕСПУБЛИКА. Асуанска үндэр хаалта бариха хүдэлмэриин шэнэ харюусалгатай үе ерээд байна. Нилые хааха хүрэтэр тон бага саг үлөө. Май һара соо шулуу болон элһээр бодхогдоһон хаалта мүрэнэй хуушан һабые хэтэдэнь хааха байна. Хүсэтэ мүрэн Нилэй уһан шэнэ һабаар урдажа орохо. Зураг дээрэ: тоннельнэ хүдэлмэриин начальник урдань метро барилсаһан А. Чеснаков Египедэй барилгашактай тоннелиин аманда хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Урда Вьетнамай арадай эрхые хамгаалха

ВФП-гэй гүйсэдкомой хандалга

СОФИ, мартын 24. (ТАСС). Профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федерациин гүйсэдкомой 27-дохи сесси эндэ болоод дүүрэбэ. Индохитадай болон Вьетнамай талаар Женевскэ хэлсээнэй баталагдаһаар 10 жэл гүйсэһэнтэй дашарамдуулан сесси хадаа дэлхэйн ажалшад болон профсоюзуудта хандалга баталан абаа.

БТА агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор хандалга соо иигэжэ тэмдэглэгдэнэ. Женевскэ хэлсээнүүдэй баталагдаһаар арбан жэлэй үнгэрбэшье, аюултай «соносхогдоогүй» дайн Вьетнамда улам шангадажа, вьетнам арадта гасалан зоболон ехээр тохёолдуулна.

Урда Вьетнамай арадта урэ ехэтэй, яаралтай туһаламжа үзүүлхэ талаар тодорхой ябуулгануудые хэхыень, Урда Вьетнамай арадые хамгаалхын тулада бүхы оронуудай профсоюзуудтай хамта олониитын хүдэлөө эмхидхэхыень, Урда Вьетнамай ажалшад болон арадтай һанал нэгэдэлгын национальна комитедүүдые байгуулгадань туһалхыень, [...]намай Демократическа Республ[…] эсэргүүгээр эзэрхэг дай һуж[…] зорилгоор Америкын империал[…] зохёожо байһан харата түсэ[…] эсэргүүсэн шангаар тэмсэхые[…] хы дэлхэйн ажалшадые, профсо[…] дые ВФП-гэй гүйсэдкомой 2[…] сесси уряална.

Женевскэ хэлсээнэй баталаг[…] арбан жэлэй гүйсэһэнтэй да[…] дуулан, Женевскэ хэлсээ сахи[…] хай, зэбсэгтэ хүсэнүүдые [...] тухай, өөһэдынгөө асуудал[…] һанаашаараа шиидхэхэ арга[…] Вьетнамай арадта олгохо туха[…] тэнүүдые Америкын правител[…] да хэхыень ажалшадые ВФП-г[…] дохи сесси уряална.

Хабарай тарилга эхилээ

БЕЛГРАД, мартын 24. (ТАСС). Югославиин Воеводиндо хабарай тарилга эхилээ. Энэ хизаарай худөөгэй ажалшад 1 миллион үлүүтэй гектарта тарилга хэхэ ёһотой юм.

Сомали Эфиопи хоёр[…] хэлсээн

ХАРТУМ, мартын 24. (ТАС[С]). [Со]мали Эфиопи хоёрой хоорондо[…] лын арсалдаае амгалан ёһо[…] римшуулхын тулада Сомали [бо]лон Эфиопиин делегацинуудай [...] рондо мүнөөдэр Хартумда [...] эхилээ.

Редакторай түлөө
М. Н. НИМАЕ[…]

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур.
1964 оной мартын 26.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-У[дэ], улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. ре[дак]тора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-[…], отделов: сельскохозяйственного производства и партий[ной] жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и парт[ий]ной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.
Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическ[ой] —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабсел[ько]ров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и пере[во]дов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Сове[те] Министров Бурятской АССР.
Н00073. Зак. № 269.